

KOL NIDREI

de Șef rabin dr. Moses Rosen

Pe aripile timpului și ale spațiului se revărsă o divină melodie. Ea vestește că între toate celelalte zile se află una care este, pe drept cuvânt, *אחדה* „unică în an”. Unică e într-adevăr ziua de Iom-Kipur, dar unice sînt și acordurile lui Kol-Nidrei, căci ele au darul de a ne înălța pînă la Dumnezeu, de a ne smulge din viltoare și a ne așeza acolo sus, pe *הר ה' הר המנוחה* muntele magic al perfecțiunii.

De acolo, de pe piscurile purității sufletești, de pe înălțimile senine ale conștiinței împăcate, căpătăm o perspectivă de ansamblu asupra vieții, îmbrățișăm orizontul existenței. Această privire circulară ne lipsește în celelalte zile ale anului în care „din cauza copacilor, nu mai vedem pădurea”. Precum o făcea adineauri Kohen Gadol, Marele Preot din Templul din Ierusalaim, împlinim fiecare dintre noi, în această zi, marea slujbă *עבודת ה' עבודה* la cel mai sfînt dintre altare, sufletul uman.

Kol-Nidrei ne dă această posibilitate, căci accentele sale răscolesc în adîncuri, sîrdescesc ființa noastră sufletească și nu se opresc pînă nu găsim acel „pintale id”, acel grîunte de apartenență la iudaism care sălășluiește în oricare dintre noi, chiar la alea care e acoperit de cenușa indifferenței, chiar la acei care nu și-o mărturisesc.

Acolo *המקום* în profunzimi, acolo în nevăzutele unghere ale conștiinței, regăsim drumul spre Dumnezeu, spre aproapele nostru și spre noi înșine. Avem sentimentul că retrăim dramatic moment al revederii, după o lungă și tragică despărțire, a lui Iosef cu frații săi, și ne adresăm nouă înșine, întrebările pe care el le-a pus acestora:

האני אחיכם? „Mai trăiește, oare, părintele vostru?” Dragostea către Părintele Ceresc, conștiința nefărmuritei Sale bunătați, nu s-a stins oare în noi? Mai trăiește în inima și în creierul nostru, credința cea nobilă în Părintele nostru din ceruri? Iată întrebarea care ne face să-l regăsim pe Dumnezeu.

האני אחיכם? „Aveți, oare, un frate?” Prin veacuri întuncate, prin ulițele înguste ale ghetourilor medievale, străbătînd riuri de singe și de lacrimi, Kol-Nidrei ne duce înapoi spre martirii fără de număr ai trecutului nostru, spre milioanele de sfinți mucenici din vremurile noastre. Melodia sa face să răsună suspinele unui lanț de generații „di goldene keit”, lanțul de aur al neclintitei credințe în Tora și într-ale ei mărețe idealuri. Ei au suferit și au murit pentru aceste idealuri. Noi, mai avem, oare, un frate, ne simțim legați de dinsul prin firele dragostei și credinței?

Mai avem, oare, un frate? Sentimentele fraternității umane, al deplinei solidarități cu fratele nostru, Omul, crezul acesta fundamental al iudaismului, mai trăiește? Iată întrebarea care ne călăuzește spre o altă regăsire, aceea a semenului nostru, aceea a îndatoririlor ce avem față de societate.

Mai există o a treia regăsire. Ne-am rătăcit prea mult, în decursul depănării firului vieții cotidiene, de noi înșine. Ne-am înstrăinat de propria noastră ființă. Am crezut, precum a făcut-o adineauri Iona, eroul lecturii biblice din această zi, că putem găsi refugiu în vîlmășagul vieții, spre a nu da ascultare glasul-

lui lui Dumnezeu, glasului propriei noastre conștiințe. Am alergat mereu, niciodată n-am avut timp, căci goneam crezînd că astfel evităm de a sta de vorbă cu noi înșine. Kol-Nidrei ne dă sentimentul că a sosit clipa să ne oprim, să scrutăm atent tot ceea ce am gîndit, simțit și înfăptuit, să ne recunoaștem. Împăcați, deci, cu Dumnezeu, cu semenii și cu noi înșine, să cîntăm laolaltă fermecătoarea melodie care ne face să pășim pragul unui an nou cu sufletele curate și cu privirile îndreptate spre viitorul luminos și fericit al întregii umanități.

Rugăciunea unei mame

Iom Kipur, ceasul rugăciunii de Neila. Cele din urmă raze ale soarelui învăluie pămîntul și oamenii. O adiere răcoroasă și blîndă înfioară frunzele copacilor.

Toți credincioșii se roagă acum cu ardoare și teamă sfîntă. Numai Udel, fiica lui Baal Sem Tov stă acasă, cu copilașul ei care fusese greu bolnav și s-a însănoțit de curînd.

Și ea vrea să se roage, dar copilul, neastămpărat, nu-i dă pace. Se lipește strîns de ea, parcă ar spune: „Ești a mea, ești cu totul a mea!”

Iar inima mamei e năpădită de un simțămînt de intensă fericire, pe care-l tălmăcește într-o scurtă rugăciune: „Dumnezeule din ceruri! Fie ca și Tu să ai adîta bucurie de la copiii Tăi, precum am eu, de la al meu!”

...Iar Baal Sem Tov vede cum pe aripi minunate această rugăciune se înalță către ceruri, unde îngerii îndurării împletesc cununii lui Dumnezeu din rugăciunile credincioșilor.

A. Z. Rabinovitz

Zi de sărbătoare la templul coral din București

Schimb de felicitări de Anul Nou 5727

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a primit și transmis felicitări cu prilejul zilei de Roș-Hașana 5727 la numeroase personalități ale marilor organizații și comunități evreiești din lume, între care menționăm: dr. Nahum Goldman, președintele Congresului Mondial Evreiesc; Șef rabinatul statului Israel; Șef rabinul Moscovei I. L. Levin; dr. Z. Wahrhaftig, ministru cultelor statului Israel; Charles Jordan, director general al lui „American Joint Distribution Committee”; Board of Deputies of British Jews; dr. Geza Seifert, președintele Biroului

Central al evreilor unguri; Șef rabinul evreimii ungare dr. Imre Beneschovsky; Prim rabinul Elias Katz — Brati-slava; F. Fuchs, președintele Federației Comunităților Evreiești din R. S. Cehoslovacia, Lavoslav Kadelburg, președintele Federației Comunităților Evreiești din R.F.S. Iugoslavia, I. Frenkel, președintele Federației Comunităților Evreiești din Polonia, Board of Rabbis, organizație centrală a rabinilor din S.U.A., Federației Comunităților Evreiești din Republica Democrată Germană; B. Eichler, președintele Federației Comunităților Evreiești din Slovacia etc.

Obiceiuri și tradiții de Iom Kipur

Zece zile despart Roș Hașana de Iom Kipur. Credincioșii folosesc acest răstimp pentru a se purifica și a întîmpina cu sufletul curat marea Zi a Ispășirii. De aceea aceste zile sînt denumite, ca și Roș Hașana și Iom Kipur, „Iamim Nora'im — Zile înfricoșătoare”. În cadrul serviciului divin se rostesc acum rugăciuni speciale. Cea mai importantă din aceste rugăciuni este „Ovinu Malkenu”, care se recită dimineața și seara (exceptînd Simbăta) precum și un număr de rugăciuni scurte, presărate în cele trei servicii zilnice. Toate rugăciunile conțin rugă fierbinți pentru un an fericit.

Însăși natura este în armonie cu starea de spirit a credincioșilor din cursul acestor zece zile de ispășire. Sufletul evreului este într-un anumit sens reflexiv naturii exterioare. În acest anotimp al anului, vara agonizează. Soarele strălucește, dar nu mai dă aceiași căldură ca în timpul verii. Frunzele s-au ofilit. Natura însăși parcă îndeamnă la reculegere, la reflecție asupra caracterului trecător al celor lumesci.

Sabat Șuva

Simbăta dintre Roș Hașana și Iom Kipur se numește „Sabat Șuva”. Simbăta Întoarcerii, după primele cuvinte din Haftara care se citește în această zi — „Șuva Israel”. Această Simbăta se mai numește și „Sabat Teșuva”. Simbăta Ispășirii, pentru faptul că este situată în cele zece zile ale cîntețului. Întruchid această Simbăta este dedicată gîndurilor sfînte și spirituale, titlul de „Sabat Șuva” adică Simbăta Întoarcerii la credința și datinele sfînte, este mai potrivită.

În multe comunități, printre care și a noastră, e obiceiul că păstorul sufletesc să rostească

o predică specială, care are menirea să pregătească pe credincioși pentru marea confruntare ce are loc de Iom Kipur.

Kaporot

În ceremonia cunoscută sub numele de „Kaporot” — care literal înseamnă *iertare* — sînt incluși cei trei pași esențiali pe care ființa omenească trebuie să-i facă pentru a-și asigura absolvirea și iertarea păcatelor; cîntă, rugăciune și caritate.

„Kaporot” este numai un obicei, însă unul foarte sugestiv și interesant. Obiceiul constă în rotirea unei păsări, un cocoș pentru bărbați și o găină pentru femei, deasupra capului în timp ce se recită următoarea rugăciune: „Acesta este în locul meu, aceasta este răscompătura mea. Acest cocoș (sau găina) va fi sacrificat și eu mă voi bucura de o viață îndelungată, fericită și pașnică”. Aceste cuvinte sînt precedate de cuvintele: „Un suflet în locul altui suflet” după care urmează o scurtă rugăciune, care se repetă de trei ori, și în care este vorba despre slăbiciunea omenească, mila cerească și importanța judecării. Pasărea (sau echivalentul ei în bani) este dăruită celor nevoiași.

Vederea păsării care va fi sacrificată ne amintește de neplăcutele urmări ale păcatului și ne îndeamnă spre căință. Căința, împreună cu rugăciunea și daniile, sînt cele trei elemente esențiale care duc la iertarea divină. Rugăciunea de Kaporot se găsește în cele mai multe cărți de rugăciune.

Odată cu apropierea Zilei Ispășirii un spirit de sfințenie pătrunde în căminul fiecărei credincios. Atmosfera de reculegere proprie acestor zile se simte și la ultimul prînz dinainte

de post, din fiecare cuvînt exprimat se degajă respect și teamă iar recitarea rugăciunii de după prînz se face cu și mai multă evlavie.

După prînz, cel mai în vîrstă dintre bărbații familiei binecuvîntează copiii. El își pune mîinile pe capetele lor plecate și pronunță o scurtă binecuvîntare. După ce ceremonia s-a terminat, întreaga familie pornește spre sinagogă, în timp ce soarele care apune anunță începutul zilei de Iom Kipur.

Al Het — spovedania.

În cadrul rugăciunii de Minha, la sfîrșitul rugăciunii Amida (Șemone Esre) se recită Al Het — spovedania. Această confesiune, care se recită de două ori la fiecare dintre serviciile de Iom Kipur, constă dintr-o listă a păcatelor pe care ființa omenească le poate făptui, enumerate în ordine alfabetică. Șemone Esre este recitată de către întreaga comunitate în mod colectiv: de aici folosirea pluralului.

Aceasta oferă fiecărei credincios prilejul de a-și scruta conștiința și a-și cerceta propriile sale greșeli. Acei care nu au făptuit ei înșiși păcatul menționat, își exprimă regretul că nu i-au împiedicat pe alții să-l comită. Confesiunea este recitată atît de insistenț încît fiecare credincios își simte sufletul cutremurat.

Unul din marile daruri ale omului este capacitatea sa de a se căi și a obține în acest fel iertarea. Iudaismul recunoaște liberul arbitru. Omul are posibilitatea să se căiască sau să refuze s-o facă, așa după cum are posibilitatea să aleagă între bine și rău; de aceea credinciosul este dator să-și exercite voința și să se căiască pentru păcatele sale.

(Continuare în pag. III-a)

CARTEA EROISMULUI

În Israel a apărut o lucrare istorică despre suferințele și lupta ghetoului Vilno. După cum se știe, naștiții au ucis în acest oraș zeci de mii de evrei.

Tot aici a murit de o moarte de martir marele istoric Simon Dubnov, care a refuzat să se despartă de ai săi, împărțînd pînă la capăt soarta poporului său.

Iacob Glatstein la 70 de ani

Poetul și publicistul, eseistul și criticul literar, novelistul și ziaristul Iacob Glatstein a împlinit vîrsta de 70 de ani.

Născut în Polonia, la Lublin, la 20 august 1896, el primește educația tradițională evreiască, la heder și beth-hamidraș. În același timp urmează cursuri de cultură generală. La 13 ani începe să scrie, plecînd apoi la Varșovia spre a arăta încercările sale literare lui I. L. Peret și altor scriitori contemporani.

În anul 1914 pleacă în S.U.A., unde studiază dreptul la universitatea din New York. În același an îi apare prima povestire în ziarul „Fraie Arbeiter Stimme”. Împreună cu alți scriitori pune bazele, în anul 1919, grupării literare introspective și organului ei, revista „In sich”, al cărui redactor devine.

De atunci Iacob Glatstein a deslășurat o fecundă activitate literară în domeniul din cele mai diferite, cu egală competență și talent. Altit în proză cît și în poezie stilul său este remarcabil.

Admirabil cunoscător al limbii idiș, Glatstein se pronunță pentru apărarea purității ei, pronunțîndu-se cu asprime împotriva oricărei încercări de sărăcire a ei. Într-unul din articolele sale recente, el scrie: „În epoca noastră, cînd se înnuleșc manifestările de respect și

prețuire față de limba și literatura idiș, nu e loc pentru schematizări. Prestigiul limbii și literaturii idiș e în creștere, în toată lumea se observă un interes tot mai viu pentru ele...”

Un loc însemnat în creația lui Glatstein, alit în poezie cît și în proză, ocupă evocarea catastrofelor suferite de poporul evreu în perioada celui de al doilea război mondial. Cu nespuse amărăciune și indignare se ridică el împotriva acelor care încearcă să împleteze asupra memoriei sfînte a martirilor și eroilor căzuți în anii teribili ai războiului. O replică admirabilă la aceste nedemne încercări constituie poezia sa „Izkor”, din volumul apărut în anul 1946 la New York. În pagina idiș a numărului de față publicăm această poezie în original.

Iacob Glatstein manifestă multă atenție și prietenie pentru revista noastră. În mai multe rînduri am avut prilejul să reproducem extrase din articolele sale despre viața evreiască din România, despre libertățile, inclusiv cea religioasă, de care ne bucurăm.

În numele colectivului redacțional și al cititorilor noștri urăm prietenului nostru Iacob Glatstein ani mulți de viață, succes deplin în multilaterală sa activitate.

Sunetul șofarului (pictură)

EMIL LUDWIG

Spre deosebire de antici, care vedeau omul istoric ca pe un purtător al destinului, desfășurând linier, Emil Ludwig proiecta să înfățișeze, prin eroii pe care i-a investigat, lumea lăuntrică a existenței personajului său prin înnoirea datelor suferite. Mișloacele folosite: mai ales izvoarele filologice. Drumul interior: să-l proiecteze de la viziunea personalității pînă la proba de foc a vieții, prin analiza actelor sale. Drumul exterior: stabilirea coordonatelor artei sale înscute pînă la reușitele cele mai înalte. Țel: rulara au ralanți a peisajului sufleteșc. Ideal de atins: prezentarea să fie aceea a adevărului istoric al unui calendar, adevărul psihologic al literaturii.

Edificînd cu adevărat marea sa operă, fiul chirurgului oftalmolog Herman Ludwig Cohn,

din Breslau, medic popular prin mîrînima cu care primea în cabinetul său și opera îndeobște sărăciea orașului, scriitorul a moștenit de la tatăl său pe lingă omenia funciară activă și deprinderea de a-și sluji aproapele ca un comandament etic și social.

În volumul său, „Darurile vieții”, pictorul și dăltuitorul altor oameni celebri, a cutezat a-și descrie propria sa cale în viață și artă. Pornit cu sobrietate și circumspecție pe mărturisiri, ca unul ajuns la 50 de ani, el declară că omul, vorbind de sine în public, își dă seama de pericoul ce-l paște ieșind din stricta obiectivitate. Și aici el ne dă cheia crezului artistic și social: „Atunci cînd întreprinzi astfel de desătînuri, să nu fii asemenea unui tineret esteț ce se consideră doar spectator în fața vieții, fără ca ființa-i să se fi înșurubat în lumea socială”.

Căldura umană și pasiunea pentru viața eroilor săi îl fac pe scriitor să emită a treia declarație edificatoare: „În van adversarii mei vor căta în aceste file o notă polemică. O credință sinceră în om m-a sfătuit să mă feresc de ieșiri polemice”.

Alit de credincios rămîne Ludwig imperativului obiectivității, că, în alt loc, mărturisește că ceea ce a compus timp de treizeci de ani, își are obirja într-o impresie auditivă sau vizuală, adică artistul din el percepe realitatea și receptează realitatea prin organele cele mai

sensibile — auzul și vîzul. Dar mărturisirea și mai prețioasă, pentru că arată modestia omului, socotindu-se un simplu înfățișător al unei panorame istorice, e că pictorul comediei umane desfășurate în operele sale nu crede în invenție și ficțiune, atit ține să rămînă credincios adevărului vieții.

El se ghidează după fizionomia eroului cunoscut, și nu caută documente arhivale. Apoi el vede lucrurile ce urmează a descrie în chip simfonic. O scenă ne va edifica. Pe cînd era școlar, povestește Ludwig, a introdus în portretul făcut unui profesor, o manieră muzicală caricaturală, pentru că percepa în fiecare om întîlnit ritmul său propriu, particular și încerca să-i redea motivul melodic. Cum poți scrie, adaugă Emil Ludwig, fără a cunoaște tonul fiecărei fraze, dară mi-te omul? El atestă astfel concepția despre structura simfonică a opere sale, spunînd că nu există autori și opere care n-ar avea multe lucruri de învățat de la o simfonie. Oarecum senzațional e faptul că meticolosul și minușiosul pictor al unor eroi ca Goethe, Rembrandt, Napoleon, Roosevelt, afirmă că pentru toate personajele istorice contemporane create, n-a studiat niciodată istoria, necum documentele, țînd să cunoască doar omul și să-l aprofundeze. Și în felul acesta ne apropiem de modul cum sagacele analist vizual intră în sanctuarul inimii eroului prin intermediul feții sale, afirmînd că figura omului e ușa cea mai adevărată spre caracterul său, ea fiind larg deschisă pentru a te lăsa să-i cunoști bogăția ființei sale. De-aci înainte filmul omului și aparatul său sonor sînt elementele directe pentru cunoașterea eroului sau personajului istoric.

Astfel moralistul epocii sale se apropie fără să știe de tainele sufletului uman prin poana cea mai expresivă: fizionomia, alit de diferită de la ins la ins incit s-ar putea afirma că nici unul nu seamănă cu celălalt.

Din pleiada marilor scriitori ce rămîn în literatura mondială, alături de personalități complexe cum sînt André Maurois, Lion Feuchtwanger și Ștefan Zweig, Emil Ludwig, prin multipla sa strălucire, se situează într-un compartiment original și aparte. Autor al lui „Goethe sau povestea unui om”, „Hindenburg sau revoluția ratată”, el posedă erudiția unui C. Călinescu și Perpersicus de la noi, dar prin farmecul simplității, dar în deosebi prozator de mare clasă, artistul din el se substituie, plin de noblete și modestie, prezentării galeriei de mari portrete ale unor uriași ai istoriei, picurînd în zugrăvirea monumentelor vii a unor atari personalități, cite ceva din seva frumuseții morale și lirismul incantatoriu al propriei sale plămăde. Adică spovedindu-se prin alții și realizîndu-se în bună parte prin ei, dar rămînînd totuși, sub aparentul patetism și continua căldura umană, realistul detașat de obiect. Cu alte cuvinte putîndu-se realiza ca un singular creator, Emil Ludwig a preferat să grăiască prin gura, ochii și faptele altora. O face din nevoia de a populariza nobletea firii umane, să transfere în culele personalităților zugrăvite în fulgurațiile aureolei faptelor lor, o fărîmă din incandescența proprie. Dar ce dovadă de depășire a leșului propriu de artist e să fii tu însuși un zămisitor pînă în virful unghiilor, să te așezi în postura de biograf, istoric literar și social al altora! O asemenea frumusețe etică i-ar fi fost pe plac și d-rului chirurg Herman Ludwig-Cohn, supranumit de pacienții ce se bucurau de devotamentul său activ „Cohn-ochi”, pentru că acela punea în primul plan al muncii și vieții sale grija și dragostea pasionată pentru aproapele său. Emil Ludwig a întrecut-o. El trăiește nu numai prin adausul aurifer al stilului său, pe care-l recunoști în magistralele sale portrete, ci și prin coeficientul originalității proprii sale valori artistice și umane.

TRACTOARELE ROMÂNEȘTI ÎN 40 DE ȚĂRI

Primul lot de 450 de tractoare, din cele 15.000 care se livrează Iranului în cadrul unui acord încheiat recent au fost expediate zilele acestea. Tractoarele sînt de tip U-650, care a fost premiat la Leipzig cu medalia de aur.

În prezent tractoarele românești pot fi întîlnite în aproape 40 de țări.

NOUA ÎNFĂȚISARE A ORAȘULUI PLOIEȘTI

Un colectiv de arhitecți și ingineri proiectanți face în prezent ultimele retușări ale proiectului de ansamblu al primului micro-raion din vestul orașului petro-list. Viitoare ansambluri de locuințe — 77 de blocuri cu aproape 6.000 de apartamente — reprezintă numai o etapă în cadrul programului de construcții din cartierul Ploiești-vest. În continuare se vor mai ridica alte 3 micro-raioane și o stație de călători C.F.R.

În total vor fi amplasate pe cele circa 200 de hectare ale acestui cartier 18.000 apartamente, unde vor locui 55.000 de oameni ai muncii, majoritatea chimiști și rafinori de la complexul Brazi.

UNIVERSITATEA POPULARĂ BUCUREȘTI

Circa 9.000 de cursanți de toate vîrstele și profesiile au urmat cursurile Universității Populare București în anul de învățămînt trecut. Au fost predate cunoștințe grupate în cadrul a 23 de cicluri diferite din domeniul științelor sociale, științelor naturale, tehnicii moderne și limbii străine.

Pentru noul an de învățămînt conducerea universității a elaborat un program înnoit și dezvoltat. Astfel, vor fi predate 28 de cursuri pe tematici diferite, la care se adaugă predarea limbilor străine — engleză, franceză, germană, rusă, spaniolă, italiană. În funcție de numărul solicitanților și de existența cadrelor didactice s-a prevăzut posibilitatea organizării de cursuri și pentru predarea altor limbi.

LITORALUL ÎN SEZON RECE

Pe litoral au fost create condiții optime de găzduire și tratament, de distracții și în timpul lunilor răcoroase. Așa de pildă, pentru lunile septembrie și octombrie s-au luat măsuri pentru organizarea de excursii cu cei care vor veni aici la odihnă, pe aproape 20 de trasee: în Delta Dunării, pentru vizitarea cetăților Histria, Adamclisi, și a altor monumente istorice, muzee și locuri pitorești din Dobrogea. De asemenea, vor fi organizate și zboruri de agrement pe litoral cu avioanele TAROM, precum și excursii de o zi cu autocarele pe litoralul bulgăresc.

Rabi Loew

„Scapă-ne, prea înțelepte Rabi, de blestem cîmplit: „Domnul azi ne dă odrasle, Miini pornesc pe-a morții cale”

S-a umplut cimitirul: Un prohod nu s-a sfîrșit Și pe poartă intră altul; Rabi, rabi — mare-i jalea!”

Zice rabi: „la trimiteți Un flăcău vrednic la fapte!” Iată-l. „Spune, frică n-ai Noaptea-n cimitir să stai?”

— „Rabi, dacă-mi dai poruncă...” „Bine, ascultă: În miez de noapte Vei vedea jucînd pe pietre Hora, duhuri de copii.

Stai ascuns și de ție teamă, Afli-ți liniște în rugă; Și cînd un copil e aproape Smulge-i giugiul și, întins, Întegi, adu-l în fugă!” — „Fac cum ție-e poruncă, rabi!”

Îi răspunse glasul stîns Luna-n noapte-nfige sulii Albe. Un flăcău pe uliți Tremurînd, ca-n vînt o vîrgă,

Cu lîntoliu-n miini aleargă. Ce s-aude-acum pășînd? Palid caută-napoi: Al copilului strîgoi

Vine-n urmă-i, trist cerșind: „Fără giugiul nu-s primit, Dă-mi-l înapoi, te-dură!”

El cu sufletul la gură Drept la rabin a sosit.

Rainer Maria Rilke

Dar și duhu-n prag veni. „Spune-ne, dezleagă taina: De ce mor alții copii? Altfel nu-ți recapeți haina...”

Zise rabi. Iar stafia: „Dintr-ai voștri sînt doi inși Ce-ntinără căsnicia, De focul patimii cuprinși”.

„Iată cum îi cheamă... Dolul Alte pricini n-are.” Tace. Și înapoiindu-i giugiul, Rabi zice: „Mergi în pace!”

Și cînd ziua, trăgînd storul, Pătrundea trîndăfirie, Sta la sfat de-acum soborul, Vrăjile să le-mprăștie.

Rabi — a pravilei pecete Pe-nîinate frunți apasă. De pe cugete speriete Cade a blestemului plasă

Domnului s-aducă slavă Vin perechi și-ngenunchiază; Rabi binecuvîntează Bucuria lor suavă.

Iar în patul lui voinicul, Palid tremurînd delir... Dar copiii mici cu dricul Nu mai vin la cimitir

Balada de mai sus face parte din primele poezii ale marelui poet austriac. Ea a fost inspirată de una din nenumăratele legende transmise din generație în generație despre marele rabin lehua Loew din Praga, cunoscut sub numele de Maharal. Acest rabin înțelept a trăit între anii 1512—1609 și una din legende îi atribuie crearea Golemului.

Acțiunea baladei se petrece pe vechiul și celebrul cimitir din Praga.

Sefer Hachaim — Cartea Vieții

Mesajul adresat de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen evreilor din R. P. Ungară

Sîntem cu toții autori. Scriem, fiecare dintre noi, scriem mereu într-o carte pe care o dorim cît mai lungă și mai frumoasă. E cartea vieții. Temelia concepției iudaice constă în înțeleapta învățătură din Pirkei Avot:

וְכָל מִצְוָה בְּסֵפֶר וְכָל מִצְוָה בְּסֵפֶר, „iar toate faptele tale înțelepte sînt în carte”. Credem cu îndărătnicie că nici un cuvînt pornit de pe buzele noastre, nici un gest ce l-am schițat, nici un gînd ce ne-a încolțit în minte, nici un sentiment ce ni s-a infiripat în inimă nu se irosește în zadar. Brațul nevăzut al conștiinței așterne mereu în paginile acestei cărți rînd după rînd, pagină după pagină, tot ceea ce făptuim, gîndim sau năzuim.

Roș Hașana e ziua recapitulării. Un capitol se închide și altul, ale cărei pagini sînt încă albe, ne stă înainte. Corectăm greșeli și ne muim pana în izvorul cristalin al binelui și adevărului, pregătindu-ne să reîncepem scriul. De aceea rugile noastre sînt pline, în aceste zile, cu învocări ale „cărții vieții celei bune”.

În anii de restriște și război am scris împreună, iubiți frați și surori întru

dreapta credință a Torei, capitelele unei cutremurătoare tragedii. Laolaltă, comunitățile noastre au scris cu sîngele a sute de mii de martiri, cu lacrimile văduvelor și orfanilor, pagini ale morții, ale umilinței și catastrofei.

Slăvit fie Atotputernicul că dat mi-a fost să aud, împreună cu delegații comunităților evreiești din lumea întreagă, răsunînd glasul înțelepților voștri conducători de la tribuna Congresului Mondial Evreiesc de la Bruxelles, glas care a citit, cu bucurie și mîndrie, pagini dintr-o „carte a vieții celei bune”. Ați închis definitiv blestematul capitol al trecutului de ură și exploatare și, la fel ca noi, sîntă obște a lui Israel din Republica Socialistă România, vă bucurați ca și noi de libertate deplină religioasă, sinteți, ca și noi, egali în drepturi cu toți ceilalți cetățeni, trăiți, ca și noi, ca buni evrei și devotați cetățeni ai patriei.

Scrieți mai departe, iubii mei, scrieți cu sîrguință și speranță, în ספר חיים „Cartea vieții celei bune”. Este urarea fierbinte ce pornește din adîncul inimilor fraților voștri din țara vecină și prietenă, Republica Socialistă România.

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen revizuiind, împreună cu membri ai clerului, surșile sfinte dăruite spre a fi împărțite sinagogilor din Israel.

Amintiri de neuitat

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a primit din partea d-lui Dr. Charles H. Kremer, președintele Federației evreilor, americani originari din România, următoarea scrisoare:

Excelență,

Vara trecută am petrecut 47 zile minunate în țara mea natală, ca oaspete al d-lui D. Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri, și al Dv., mare conducător spiritual, mult respectat nu numai de evreii din România, dar și de cei din lumea întreagă. Am avut ocazia de a vizita marile sinagogi din București, Iași, Galați și Brăila și să asist la serviciile divine ce se fac cu regularitate în sinagogi. Am observat peste tot o viață religioasă liberă și m-a impresionat felul cum sînt îngrijite comunitățile evreiești locale, cimitirele, care nu numai că sînt respectate, dar sînt și ținute în ordine și curățenie. De asemenea, vă rămîne neuitată pentru mine seara de rugăciuni la templul coral din București, unde împreună am re-trăit seara de Tisha-Beav. Anul acesta, în aceeași seară, aici, la New York, mi-am amintit cu multă plăcere de cea seară despre care am vorbit aici cu rabinul Riskin.

În fața ochilor minții îmi stăruie încă imaginea învățăcelilor de la Talmud Toră de pe lângă sinagoga Malbim. Nu am uitat marea bucurie pe care am avut-o în acea joi seară, cînd i-am vizitat...

Am fost foarte mîndru de Dv. cînd am citit în „New York Times” că vă duceți în Belgia unde veți înmîna 1.000 de Tore și că intenționați să mai dați Israelului 1.500 de surșuri sfinte de Tora. Sînt convins că pentru acest gest nobil numele Dv. va rămîne înscris în istoria poporului evreu. Pentru acest fapt doresc să vă felicit în numele meu personal, al organizației noastre și al evreilor americani în general.

Cu ocazia sfintelor sărbători de Roș Hașana 5727 doresc să vă adresez, Dv. și doamnei, precum și coreligionarilor din România, în numele meu, al Comitetului executiv și al membrilor Federației noastre, cele mai bune urări de sănătate și pace.

Rămîn cu considerații și respect al Dv.

CHARLES H. KREMER,
președinte

Unde a fost compusă rugăciunea de Kol Nidrei?

Kol Nidrei este, fără îndoială, cea mai impresionantă rugăciune mozaică. Despre ea marele poet german Lenau a scris: „E legată inima mea de un cîntec, învăluit cu totul de tristețe. E un lung sunător cîntec de noapte, gata pentru pocăință mîhnită, aparținînd fiilor poporului ce murmură pocăință. Kol Nidrei e numele acestei rugăciuni dure-roase. Am auzit-o de multe ori în patria mea.

Asemenea cîntece pline de durere mi se par greu de crezut că un singur om le-a putut compune. Eu cred că astfel de cîntece enigmatice. Țînesc deodată din sute de piepturi.”

Pentru oricine cunoaște cît de puțin istoria evreilor, rugăciunea de Kol Nidrei evocă pe dată închiziția spaniolă. În seara dinainte de Iom Kipur, punîndu-și viața în primejdie, maranii — evreii convertiți cu deasila la catolicism — veneau pe ascuns la sinagogă și plîngînd amaric se rugau ca jurămîntele și abjurările lor silite, să fie nule și neavenite. Împreună cu ei, întreaga obște a credincioșilor rostea cu inima sfîșiată ruğa de Kol Nidrei.

Cercetări mai recente ale unor specialiști au arătat, însă, că rugăciunea de Kol Nidrei este mult mai veche decît se credea. Ei au ajuns la concluzia că această rugăciune a fost alcătuită la Ierusalim, de unde s-a răspîndit apoi în Babilon și ulterior în celelalte așezări evreiești din lume. Data alcătuirii rugăciunii nu a putut fi încă stabilită, dar în orice caz ea se plasează înaintea secolului al IX-lea, de cînd există referiri scrise în privința ei. Astfel, gaonul Natrunai, care a trăit în acel secol, arată că „În cele două academii babilonene, din Sura și Pompadita, nu se obișnuiește a se recita rugăciunea de abolire a jurămîntelor făcute”. În schimb, un contemporan al acestui învățat, Daniel ben Moșe Alcumsi, care a trăit la Ierusalim, notează că în orașul sfînt rabinii obișnuiesc să rostească în ajun de Iom Kipur o rugă de abolire a jurămîntelor. Referiri cu privire la această practică se găsesc și în scrierile lui Salmon ben Ieroham, din secolul al X-lea Zedkiah bar Abraham, din secolul al XIII-lea, Sahal ben Maľiah Hakohen, etc.

În orice caz, e fapt cert că prin secolul al XII-lea cantorul intona în sinagogă rugăciunea de Kol Nidrei.

Cît privește melodia acestei rugăciuni, ea a fost compusă în Spania, pe vremea maranilor.

De menționat că evreii sefarzi nu cunosc obiceiul recitării rugăciunii de Kol Nidrei, întrucît în scrierile sale Rambam — după care ei se călăuzesc — nu există vreo referire la această rugăciune.

KOL NIDREI

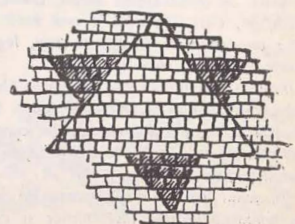
Cu voia Aceluia atotputernic, din vecinicele reședințe cerești și potrivit cu obiceiul cucernic al trecătoarelor obști pămîntești, apasă pe noi datoria înaltă a rugii cu împricinații laolaltă.

Tot ce a fost juruință, legare și făgăduință și afurisiri și osînde a ființelor noastre plăpînde, pe cari le-am jurat și gîndit și ne-am încărcat și-osîndit —

cu ușurare-n răsuflet să cadă acum de pe suflet. De ziua iertării ce vine întoarce-se toate în bine. Și tot ce a fost juruință trezească în noi căință. Iertate, uitate, să cadă-n tăgadă.

Jurămîntele azi se deznoadă, se pierd și nu sînt amintite, că-s nule și neavenite. Jurămîntul n-a fost jurămînt. Legămîntul n-a fost legămînt. Și orice opreliște Slobod e și de izbeliște.

În românește de A. Clain

Obiceiuri și tradiții de Iom Kipur

(Urmare din pag. 1-a)

Căința și postul îl pot absolvi pe credincios numai de păcatele pe care le-a săvîrșit împotriva lui Dumnezeu; însă nu și de cele împotriva semenilor săi. Acela care păcătuiește împotriva aproapelui său a păcătuit atît împotriva lui Dumnezeu cît și împotriva omului. În acest caz, întîi el trebuie să capete iertarea celui lezată și numai după aceea poate spera în iertarea de la Dumnezeu.

Ca în oricare altă sărbătoare și acum se oficiază două servicii divine dimineața — „Saharîrît” și „Musaf”, între care se citește pericopa și un capitol din Profeți. În Musaf se găsește o suită de rugăciuni speciale, numite Avoda. În limba ebraică cuvîntul avoda înseamnă serviciu; dar în cazul acesta cuvîntul se aplică descrierii sacrificiilor ce aveau loc în templul din Ierusalim în Ziua Ispășirii. Fragmentul din Tora citit dimineața se referă la sacrificiul și adăugirile din „Avoda” oferă un tablou detaliat. Adăugirile „Avoda” se termină cu rugăciuni în care ne exprimăm jalea pentru pierderea templului și evocăm serviciile care se oficiau în el.

Melodia cu care se recită „Avoda” este dintre cele mai mișcătoare. Avoda descrie ritualul serviciului de Iom Kipur în Templu. Marele preot pronunțînd numele divin, unica ocazie cînd era astfel exprimat, toți cădeau în genunchi înspăimîntați și tremurînd. Această scenă se reproduce și astăzi în sinagogă. Psalmodiarea care însoțește textul reproduce serviciul din templu. Această psalmodiare este aproape universală în serviciul de Iom Kipur. Avoda este urmată de „asara haruge malchut” (cei zece martiri) care au fost executați după revolta lui Bar Kochba.

Deosebit de impresionantă este și ultima rugă de Iom Kipur, rugă de închidere — Neila.

Iom Kipur este singura zi a anului care are nu 3 rugi, ci 4, Neila fiind specifică acestei zile. Ea se rostește în fața chivotului deschis și este compusă din imnuri scurte de înaltă intensitate dramatică. E obiceiul ca rugă de Neila să fie oficiată de către rabin sau de către cel mai de vază dintre enoriași.

Serviciul divin de Iom Kipur se sfîrșește cu un sunet prelung de Șofar, odată cu apariția primelor trei stele.

Vizita rabinului Harold Gordon din S.U.A. INFORMAȚII

La invitația Eminentei Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen, d. rabin Harold Gordon, vice-președinte al organizației „The New York Board of Rabbis” a făcut în cursul lunii august a.c. o vizită în țara noastră.

Rabinul Gordon este o distinsă figură a iudaismului american. Originar din Minneapolis-Minnesota, a absolvit cu elogii universitatea din acest oraș. Studiile iudaice le-a făcut la Chicago și New York, primind titlul de doctor în literatură ebraică. Harold Gordon și-a desăvârșit pregătirea rabinică la cele mai înalte institute de învățămînt din Ierusalim, printre care ieșea „Hebron” și „Mea Seharim”.

În anii celui de al doilea război mondial, rabinul Gordon a îndeplinit funcția de capelan al unei divizii americane aerpuțate.

Ca unul din conducătorii asociației rabinilor din New York, rabinul Harold Gordon militează în țara sa pentru păstrarea tradiției iudaice, împotriva discriminărilor rasiale sau religioase. D-sa acordă o mare importanță menținerii legăturilor cu comunitățile evreiești din întreaga lume, efectuind în acest scop numeroase călătorii în Europa, Asia, Australia etc.

În cursul șederii în țara noastră oaspetele a vizitat, așezăminte religioase și instituțiile comunității, casa de odihnă a Federației Comunităților Evreiești (M.) de la Eforie, a asistat la un serviciu divin la templul coral. În cinstea oaspetelui, Eminentă Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a oferit o șalos-seuda în sala de recepții a templului coral.

Exprimindu-și satisfacția pentru că a putut lua cunoștință în mod direct de viața comunității evreiești din România, rabinul Gordon a ținut să releve drepturile și libertățile de care se bucură credincioșii mozaici, deopotrivă cu toți cetățenii țării.

ÎN MEMORIA GAONULUI AVRAM LEIB ROSEN 5'71

Sîmbătă 10 septembrie 1966 (Sabat Selihot) Eminentă Sa d. Șef rabin a predat cursul de Talmud la Hevra Șas de la sinagoga Avram Ber Zisu din str. Mămulari. Apoi d-sa a rostit o predică vorbind despre semnificația rugilor de Selihot. A urmat, după rugăciunea de Minha, o masă tradițională de Șalos-Seudot oferită de Eminentă Sa în memoria marelui d-sale părinte, Gaonul iudaismului român, Rabi Avram Leib Rosen 5'71 al cărui lahtait (ziua morții) se comemorează într-a doua zi de Roș-Hașana.

PREDICĂ FESTIVĂ LA TEMPLUL SPANIOL

În seara zilei de 15 septembrie 1966 (a doua seară de Roș-Hașana) Eminentă Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a rostit predica festivă la templul evreilor de rit spaniol (sefard).

TRADIȚIONALĂ SUCA

Prin grija Comunității Evreilor (M) din București, sinagoga au fost împodobite cu Sucot, o frumoasă Suca s-a ridicat la templul coral, în care se va organiza, după serviciile religioase, kidușuri tradiționale.

ORARUL ABATORULUI DE PĂSĂRI

Orarul special al tăierilor rituale pentru kaparot în vederea zilei sfinte de Iom Kipur, la abatorul de păsări al Comunității Evreilor din București, va fi după cum urmează: Miercuri 21 septembrie a.c. de la orele 8—11 dim. și 16—20 după amiază; joi 22 septembrie de la ora 8—11 dim și 15—22 după amiază; vineri 23 septembrie de la ora 7 pînă la ora 10 dimineața.

BAIA RITUALĂ

Baia rituală (Mikva) a Comunității Evreilor din București funcționează în zilele de luni, miercuri și vineri, în str. Mămulari nr. 21.

CENTRUL DE CARNE RITUALĂ

Credincioșii mozaici din București sînt înștiințați că la centrul de carne rituală din curtea sinagogii Or-Hudoș din str. Sticlari își pot procura carne cașer.

Distribuirea vinului ritual „Carmel” continuă prin toate comunitățile din țară.

Fruitele rituale (Arba minim) au fost distribuite tuturor comunităților și tuturor credincioșilor care le-au solicitat, în vederea ofierii serviciilor religioase de Sucot.

Taleisim (șaluri de rugăciune), sidurim (cărți de rugăciune) Humașim (Pentateuhul), se pot procura adresîndu-vă Federației Comunităților Evreiești (M).

Cu prilejul sărbătorilor, prin grija Federației Comunităților Evreiești (M), cu toate că funcționează un număr redus de hahami, toate comunitățile din țară au organizat tăierea rituală. În acest fel, nici un credincios evreu n-a rămas fără posibilitatea de a se alimenta cu carne cașer.

RESTAURAREA MONUMENTULUI MARTIRILOR „STRUMEI”

S-au terminat lucrările de reparare și renovare a monumentului kedcoșimilor (martirilor) pieriți pe vasul „Struma” în anul 1942. Monumentul se află la cimitirul mozaic din București, Șoseaua Giurgiului.

Serviciul de „Hevra Kedișă” (secția de înmormîntări) a Comunității Evreilor (M) din București, îngrijește de curățenia și repararea monumentelor și aleilor din jurul acestora, printr-un serviciu special. Credincioșii se pot adresa zilnic, în afară de sîmbătă, la acest serviciu, spre a obține lămuririle necesare.

Bar mitzva

Recent s-a sărbătorit la templul coral Bar-Mitza lui Zigu Marcus. Confirmatul a recitat cu mult succes Haftara din Sabatul respectiv iar după aceasta Eminentă Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a rostit o alocuțiune de felicitare în care a subliniat marile merite pe care le au părinții confirmatului. Doamna Georgeta Marcus activează devotat și modest pentru Talmud Tora de peste zece ani. Fratele mai mare și sora acestui Bar-Mitza au căpătat și ei aceeași educație de credincioși evrei, au frecventat mulți ani cursurile de Talmud Tora și s-au distins cu succes la învățătură. Felicitînd pe tînărul Bar-Mitza pentru modul strălucit în care s-a pregătit, d. Șef rabin i-a dat tradiționala binecuvîntare.

A doua zi a avut loc tot la templul coral ceremonia confirmării la care a luat cuvîntul d. av. Daniel Segal, președintele Comunității Evreilor (M) din București, care de asemenea a elogiat familia Marcus și i-a făcut bune urări în numele Comunității.

Spicuri din presă

Sub titlul „Un gest semnificativ al Republicii Socialiste România” ziarul „Viața noastră” din Tel Aviv publică următoarele:

„Cele 2557 suluri sfinte, Sifrei Thora, pe care guvernul Republicii Socialiste România le-a oferit în dar statului Israel, constituie un gest prețios și semnificativ. El simbolizează mai mult decît valoarea materială a acestor Sifrei Thora. Știm că au existat oameni domici să cumpere aceste suluri, fie pentru comunitățile lor, fie pentru alte socoteli. Guvernul român a respins asemenea propuneri, pornind de la principiul că nu este interesat să facă comerț cu obiecte de cult. El a preferat să le ofere în dar guvernului israelian. Ministrul Cultelor, dr. Zerah Wahrhaftig, s-a întîlnit la Viena cu d. dr. M. Rosen, rabinul șef al comunităților evreiești din Republica Socialistă România și a primit din partea d-sale primul transport de 1057

Sifrei Thora, un alt transport de 1500 urmînd să sosească peste cîteva săptămîni.

Acest dar stîrnete explicabile emoții în inimile multor evrei din Israel și din lume, indiferent dacă sînt sau nu religioși. Un evreu nu trebuie să fi neapărat religios pentru a nutri respect pentru un sul al Thorei în care sînt scrise cele mai frumoase creațiuni spirituale ale poporului nostru și istoria strămoșilor care au pîrșit spre Canaan ca și a urmașilor care au ieșit din Egipt, înapoiindu-se în țara promisă.

Guvernul Republicii Socialiste România a dovedit prin gestul său că nutrește sentimente de prietenie față de Israel. El socotește că este natural ca aceste comori spirituale evreiești, rămase în România, să ajungă în Israel, unde s-au adunat atîția evrei veniți din această țară.

Cu deosebire ei manifestă recunoștință și mîndrie pentru gestul guvernului român.”

șeli aproapele e un păcat; să-l înșeli pe Dumnezeu e o naivitate; să te înșeli pe tine însuși e o crimă”. Sensul pe care-l dați acestui citat, că omul trebuie să se cunoască pe sine însuși și pe deplin umanist.

Publicînd asemenea materiale, care scot în relief ceea ce e comun diferitelor pătri ale poporului nostru, revista Dv. constituie, după mine, un model pentru alte publicații evreiești. Din această categorie fac parte articolele despre dr. Shlomo Bickel și poetul Leon Bertș, care aduc un instructiv material informativ...”

În ultimul număr se găsește anunțul despre apariția calendarului pe anul 5727. Ca și în anii trecuți, vă rog să-mi trimiteți un calendar, pentru care vă mulțumesc anticipat.”

Scrisori de la cititori

Eminentă Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a primit următoarea scrisoare de la cititorul revistei noastre B. HIRGHE din orașul Berșad — Uniunea Sovietică:

„Astăzi am primit nr. 144 din 1 august 1966 al revistei Dv. Ca întotdeauna am citit cu multă atenție revista, care-mi produce multă plăcere spirituală.

Foarte interesante și pline de înțelepciune „Gîndurile de Elul”. Ideile pe care le enunțați în acest articol trezesc asociații și reflecții nu numai oamenilor religioși ci tuturor celor ce cugetă. Sînteți dintre acei care au ceva de spus și știu cum să spună. Erudiția Dv. face să găsiți de fiecare dată citatul potrivit, care merge drept la țintă. Așa, de pildă, ați utilizat cit se poate de potrivit citatul: „Să-ți în-

Talmudul babilonian

Cînd spui Talmud te gîndești la Talmudul babilonian, care este mai amplu și studiat mai mult decît Talmudul din Ierusalim. Se vorbește pe drept cuvînt despre „Marea talmudului”, deși Talmudul e mai mult decît atît: un ocean de învățătură, legi, legende, istorie, principii etice și folclor.

Învățații Talmudului sînt amorații Abaie și Raba, care au trăit în secolul al IV-lea. Ei sînt maștri ai metodei analizei ascuțite cunoscută sub numele de pilpul. Acest cuvînt vine de la verbul palpel, a disputa.

Începutul opereii de sistematizare a Talmudului, codificarea învățăturilor și comentariilor ce se făceau în Beth Hamidrășuri, a

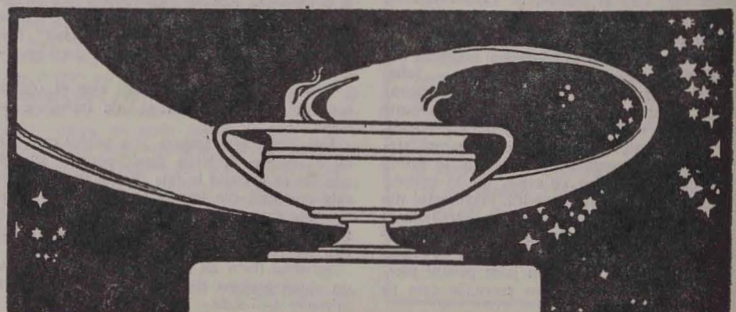
fost făcut de Rav Așei, iar sfîrșitul de către Rabino, în anul 500.

Talmudul e redactat parte în limba ebraică, parte în limba arameică. Sistematizarea s-a făcut după cele șase cărți ale Mișnei: Tratatul agricol; Tratatul cu privire la sărbători; Tratatul despre daune și vătămări (cod civil și de judecată); Tratatul despre jertfe și Tratatul cu privire la regulile de igienă.

Talmudul a devenit cartea de cîpătii a evreilor și într-un fel le-a înlocuit templul dărîmat.

Brit Ivrit Olamit

În pag. 12, textul în limba ebraică.

EVREII DIN FOSTA RAIA A GIURGIULUI

Orașul Giurgiu are un trecut foarte bogat și interesant, la origină fiind un castel roman, cap de pod la Dunăre în fața forțării romane de peste Dunăre—Sexanta—Prista (pe locul de azi al Rusciului).

Aflat pe drumul cel vechi al romanilor, care după istoricul Gr. Tocilescu, pornind de la Giurgiu trecea pe sub dealul de azi al Patriarhiei, prin Ploiești către Drăjna de sus (Prahova) și intra în Transilvania, a devenit colonie genoveză, cu un comerț de o însemnată deosebită în istoria primilor Basarabi ai Munteniei, prin relațiile sale cu cetatea comercială a Brașovului.

Ființa Bucureștilor din veacul al XII-lea sau al XIII-lea este strâns legată de avântul comercial al Giurgiului — în evul mediu o mică forțăreașă sub numele de Castel St. Giorgio — cetățuie apărând un important comptuar genovez.

După o perioadă de glorie și avânt economic, orașul Giurgiu a devenit în 1416 o cetate turcească sub numele de raiaua Giurgiului (pe turcește yerkoko) depinzând de sangiacul

zaraf (baș zaraf) Salomon ca să-i cumpere niște lucruri de acolo (din București). (Vezi Arh. Stat. 4/279. orig. 38,8/20 cm. Plic sigilat cu adresa către „Eflah Voivodas... și cu însemnarea grecească).

Ambele documente atestă, deci, prezența evreilor în Giurgiu ca negustori sau zarafi, așezați la Giurgiu sau veniți în trecere prin acest port.

Cel mai interesant document, dovadă existența unei mici comunități în raiaua Giurgiu este cel din martie 1825. Este vorba de comunicarea (originalul la Arh. Stat. București) lui Husein-pașa (muhafiz-comandant) de Giurgiu, către același Domn. Husein pașa vrea să știe dacă capucheia (reprezentantul Domnului) are vreo împuternicire domnească ca să încaseze pentru teșcherele de la raiale (supușii turci) câte 25 parale, sau este act de incorectitudine din partea capucheiaiei. (vezi Arh. Stat. V1583. orig. 23,2/19,6 cm., sigiliul tăiat).

Mult mai precise sînt materialele de arhivă datînd din perioada de după desființarea raialei Giurgiului. Între ele se află și un document la fondul administrativ vechi din Arhivele Statului, cu titlul „Dela a îndeletnicirilor Comisiei pentru alegerea și așezarea vechilor hotare a hazului” (cuvînt turcesc care înseamnă domeniu privat al sultanului, cu înțelesul extins de raia sau județ turcesc — N. N.). Documentul a fost cercetat cel dintîi de prof. Mauriciu Kandel și folosit în studiul „Fosta raia a Giurgiului între anii 1829—1831”, apărut în volumul al III-lea din „Studii și articole de istorie”.

Acest document, pe care-l posedăm în fotocopie și din care reproducem o pagină, prezintă un deosebit interes pentru istoria comunității evreiești din România. El completează tabloul economic-social al orașului Giurgiu între anii 1829—1831, prin prezența negustorilor evrei, atestată de lista trimisă de Magistratul (reprezentanță administrativă) orașului către comisia pentru cercetarea drepturilor particularilor asupra pămînturilor în toarse Principatului Țării Românești de la Turci.

Această listă cuprinsă în „dela” (dosarul) comisiei și cerută de secretarul ei, A. Lesvioldax, pentru a se afla „cîți evrei se află în oraș statorniciți cu locuirea și ce îndeletnicire au asemenea și cîți evrei străini și de unde veniți, ne dă numele și ocupația evreilor aflați la Giurgiu, în 1831.

Sînt în total 26 nume de negustori care exercită următoarele meserii: 3 mămulari (negustori de mărunțuri) 3 bumbăcari, 3 tutungii, 2 lipscani, 2 circumari, 2 prepușei, 1 cofetar, 1 sticlă și alte îndeletniciri. În acest număr mai este cuprins și starostele evreilor, Iacob-medici.

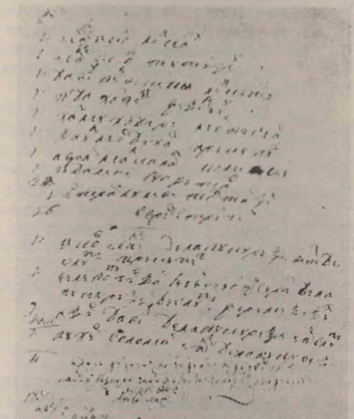
Nu sînt trecuți cu numele lor un haham și ceașul sinagogii, înregistrați în josul paginii de Alexandru Mareș.

Mai sînt amintiți ca veniți din București, de o lună, Iacob Israel, precepț, Celebonu Gîrson, cu un fecior înșurat, Așer David, fără meșteșug și Buhuș Solomon.

Neprecizarea ocupației la unii ar putea fi dovadă că aceștia au venit atrași probabil de condițiile favorabile negustoriei, care existau la Giurgiu.

După numele evreilor trecuți pe lista trimisă Magistratului orașului reiese că majoritatea evreilor giurgiuveni erau spanioli, alcătuind o comunitate sefardă, ceea ce ni se confirmă dintr-o scrisoare de călătorie apărută mult mai tîrziu, în 1882, în revista lunară „Haor” (Lumina) din Lemberg.

S. SAVIN

Nicopole. Giurgiu a depins direct de puterea turcească pînă în 1829, cînd raialele au fost desființate.

Calea Dunării ca și a Galaților, Brăilei, Silistrei, era bătută, după cum afirmă și N. Iorga în „Istoria comerțului românesc” încă înainte de 1480, venind dea dreptul din Constantinopol.

Comunități evreiești însemnate existau în acea vreme la Nicopole, Sistov, Silistra și Rusciuk. Desigur că dintre evreii acestor obștii, unii s-au așezat și în raiaua Giurgiului. Documente turcești aflate în Arhivele Statului din București mărturisesc prezența evreilor, majoritatea sefardimi, și la Giurgiu.

Într-un document turcesc din 21 ianuarie 1821 e vorba de un trimis al lui Salih Mehmed, Muhafiz-pașa de Giurgiu. Acesta roagă pe Grigore Ghica Voievod să intervină pentru ca trimisul său, evreul Iuda, venit să strîngă miera la București și jefuit de hoji, să-și recapete suma reprezentînd valoarea mierii cumpărate, plus 450 oruși dați ca arvună pentru miere. (vezi Arh. Stat. Buc. III—247).

Într-un alt document, din 1824, Mehmed Ahmed-pașa din Giurgiu roagă pe același Domn să dea o mină de ajutor primului său

EVREII DIN GIBALTAR

Istoria obștei evreiești din Gibraltar are o vechime de peste 500 de ani.

Cînd, în anul 1462, Spania a cucerit această forțăreașă maritimă din miinile maurilor, ea a servit ca loc de azil pentru evreii goiți de Inchiziție. Legenda spune că ilăcările autodafeurilor i-a

ajuns însă și aici pe mulți dintre nefe-riciții fugari. Alții au fost duși cu forța în Spania, unde de asemenea au fost arși de vii, murind moarte de martiri...

În anul 1704 Gibraltarul a fost cucerit de către englezi, în urma unei bătălii navale în cursul căreia celebra armada spaniolă a fost înfrîntă. Cîteva decenii accesul evreilor pe insulă a fost oprit de către noii stăpînituri. De abia în anul 1748 această restricție a fost înlăturată. De la această dată începe istoria modernă a obștei de aici.

În prezent pe insulă locuiesc 600 evrei. Cei mai mulți se ocupă cu comerțul, alții sînt medici, ingineri etc. La Gibraltar se află șase sinagogi, mai multe așezăminte comunitare, printre care un azil de bătrîni, o baie rituală etc.

Cetățenii evrei întrețin relații cordiale cu concetățenii lor, cu care colaborează activ în problemele conducirii și administrării insulei.

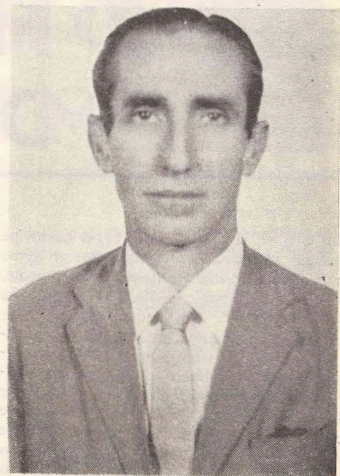
JUBILEUL UNEI SINAGOGI

Sinagoga Maharal din Praga a împlinit 700 ani de existență. Ea reprezintă un monument istoric și arhitectonic de mare însemnată, fiind vizitată în fiecare an de un mare număr de turiști străini.

Municipalitatea orașului a alocat recent o sumă importantă în vederea executării unor lucrări de renovare.

NELSON VAINER

Ziaristul și scriitorul Nelson Vainer a venit pentru a doua oară în România, invitat de Uniunea Scriitorilor. El este cunoscut prin dragostea sa pentru creațiile literare românești, pe care le-a făcut cunoscute cetitorilor din țara sa de adopțiune — Brazilia.

Cu prilejul vizitei protocolare făcute șefului cultului mozaic și președintele Federației Comunităților Evreiești din Republica Socialistă România dr. Moses Rosen, am avut plăcerea să-l cunoaștem și să stăm de vorbă cu d-sa.

Este o bucurie pentru noi să constatăm că Nelson Vainer, prin activitatea sa de tălmăcitor al poeziei și prozei românești, contribuie entuziast la cunoașterea poporului

Un mesager al literaturii românești în Brazilia. —

„O scrisoare pierdută” la televiziunea braziliană. —

Lumea din cărți. — Un personaj legendar: Honi

Hamagel.

român, în America de Sud, așa cum Leon Feraru, poetul de obîrșie brăileană profesor de limbi romane, a contribuit prin traduceri și bogate referințe bibliografice făcute în două periodice editate de el, la popularizarea literaturii românești în America de Nord, cum remarcă recent și criticul Perpersic, într-un număr din „Gazeta literară.”

— Ce v-a determinat să vă dedicați opere de tălmăcire a literaturii românești pe meridianul atât de îndepărtat al Braziliei?

— Dragostea de țară, de poporul și de limba patriei mele natale: acestui simțămînt îi datorez întreg bilanțul muncii de popularizator al comorilor literaturii românești. De aproape 20 de ani scriu despre România articole și reportaje literare. În 1963 am tradus și publicat pentru întia oară în Brazilia, în limba portugheză, „O scrisoare pierdută” Am reușit s-o fac cunoscută și la postul de televiziune din Rio de Janeiro, fiind jucat de cei mai buni actori brazilieni.

Despre celelalte lucrări antologice ale poeziei și prozei românești, făcute de mine au relatat zărele și revistele românești.

În prezent pregătesc o traducere de culergeri de schițe, povestiri și nuvele românești. Amintesc că în antologia poeziei românești am ținut să dau și creațiunile folclorului românesc: „Miorița”, „Meșterul Manole”, „Toma Alimos”, ș.a., pentru întia oară traduse în limba portugheză.

— Dintre prozatorii trecuți în antologia pe care o pregățiți pentru anul 1967, pe cine apreciați mai mult?

— Pe Zaharia Stancu pentru că, după mine, romanele sale în afară că au un caracter autobiografic, constituie o epopee a vieții românești; dramatică, scrisă într-un stil abrupt, ca o răsufărare tăiată, stil pe care îl găsesc propriu scriitorului.

Dintre ceilalți scriitori, nutresc o mare admirație pentru Eusebiu Camilar, al cărui umanism mi-a reținut cel mai mult atenția. De asemenea mi-a plăcut foarte mult Panait Istrati, din care am tradus pagini din „Ciulinii Bărașanului”. E un fel de Jack London român.

La Mogoșoaia am cunoscut un ziarist care a realizat foarte mult ca reporter: Brunea-Fox. Tot acolo am cunoscut-o pe scriitoarea Violeta Zamfirescu, cu care am pus la cale o „Panoramă a literaturii braziliene”. Să nu uit să pomenesc de romancierul I. Peltz, de la care într-o altă păstrez în memorie conținutul studiului său despre Șalom Alechem, publicat în „Viața românească”.

— Ce proiecte mai aveți?

Voi scrie o carte de impresii despre România. Nu va fi o apologie, ci o verificare a senti-

mentelor, sinceră și fără subiectivism. De-altfel, eu înțeleg că-n toată activitatea mea să pun accentul pe tot ce e bun, pe tot ce e frumos în sufletul și cultura unui popor. Prin toate acestea sînt legat de poporul român, de locul meu natal, de orașul în care m-am născut și pe care l-am părăsit acum 35 de ani, plecînd în Brazilia, unde aveam doi frați. Pe vremea aceea pentru mine nu exista altă alternativă. La 16 ani rămăsesem fără părinți. Din cauza sărăciei, n-am putut urma decît școala primară din orașel. Ca să-mi cîștig pîinea, am ales profesiunea de vinzător la o librărie. Aci mi s-a deschis înaintea-mi, lumea. Cea văzută bineînțeles din cărți. În această librărie am făcut — ca să spun așa liceul, universitatea, tot. Înainte de a fi vîndute, toate cărțile erau citite de mine.

După patru ani de la venirea în Brazilia am început a colabora la zărele portugheze. M-a ajutat ușurința de a prinde limbile străine.

— Și acum, cu ce impresii vă întoarceți acasă, după ce ați văzut din nou România și după 35 de ani tîrgul natal?

— Literatura universală are o serie de poezii și legende minunate despre oameni care au dormit o viață întreagă. La evrei personajul era Honi Hamagel, un om care a dormit 70 de ani și cînd s-a sculat a găsit o lume nouă. Și eu am găsit aci în țară o lume nouă, frumoasă, pe care n-am putut-o nici visa.

Dar cu tîrgul meu natal e o altă poveste. În anii copilăriei, locul unde ne-am născut ni se pare centrul lumii, străzile sale — în-terminabile, clădirile sale imense. Dar cînd ne reîntoarcem, după ani și ani, după ce am cutreierat lumea, constatăm cu surprindere că proporțiile s-au schimbat. Și mai e ceva. Există o boală despre care a vorbit pe larg Guy de Maupassant. E vorba de un fel de halucinație: omul se vede pe sine însuși în altă parte. Așa m-am simțit și eu, înainte, de a reveni în tîrgul meu natal. L-am visat timp de 35 de ani. Dar revenind n-am mai găsit bineînțeles tîrgul meu, nici oamenii copilăriei mele, afară de un medic nonagenar.

— Vă simțiți legat de locurile natale?

— Mă simt legat cu toate fibrele nu numai de locul meu natal, ci și de neamul din care fac parte și de care nu m-am dezis niciodată.

Savin Solonon

I. L. PERET

MINUNEA DE PE MARE

În Olanda, la țărmul mării, într-o căsuță pe jumătate dărăpănată, locuia un pescar evreu cu numele de Satia. Numele îi venea, poate, de vreun străbunic, Sadie. Dar despre asta el nu știa nimic, cum îndeobște știa prea puțin despre iudaism... Pescar din moși-strămoși, o singură familie evreiască între neevrei, e oare de mirare că nu știa mare lucru? Satia pescuiește, nevastă-sa împletește năvodul și conduce gospodăria, copiișii se zbenguiesc pe plajă și caută scoici... Dacă se stîrmește furtuna în timp ce Satia se află în larg, nici el, nici ai săi de acasă nu știu să rotească nici cea mai simplă rugăciune... În astfel de clipe Satia se uită țintă la cer. Nevasta se izbește cu pumnii în cap, sau, poate, aruncă priviri dușmănoase spre cerul amenințător. Copiii se tăvălesc în nisip, invocînd același nume ca și ceilalți copii din sat: Santa Maria, Santa Maria...

De unde să știe mai mult? Pe jos pînă în oraș e cale lungă. Să călătorească n-aveau cu ce. În afară de asta, marea nu te lasă să pleci. Tatăl lui Satia, bunicul și străbunicul său au murit pe mare. Dar aceasta e putera ei: marea e cel mai grozav dușman al omului, de-seori un dușman perfid; și totuși o iubești și te simți atras de ea... Nu te poți desprăși de ea și dorești să trăiești și să mori pe mare...

O singură tradiție evreiască s-a păstrat în această familie: Iom Kipur. În ajun de Iom Kipur, dimineața, se alege cel mai mare pește și toată familia merge cu el la oraș, aducîndu-l în dar hahamului la care mîncîcă înainte și după post...

Toată ziua de Iom Kipur familia și-o petrece în templul olandez, ascultînd corul, orga și glasul cantorului, care citește ceva de neînțeles. Priveau țintă la amvon, la predicatorul cu tichia aurită. Cînd predicatorul cu tichia se ridică în picioare, se ridicau și ei. Se așteazu imediat ce se așeza și el. Citeodată Satia ațipea, ostent. În asemenea caz, vecinul îl trezea, cu cotul.

Așa trecea ziua de Iom Kipur. Cît de impresionantă este această zi, în care se petrec atîtea lucruri importante în cer, despre asta Satia nu știa nimic. Era deprins ca de Iom Kipur să asculte corul și orga iar după aceea, seara, să se ducă la haham și să mîncească... Poate că nici hahamul nu știa mult mai multe: ce vreți, Olanda!

Îndată după cafea Satia, nevasta și copiii se ridicau, își luau rămas bun de la gazdă și porneau la drum, să se întorcă la mare. Nu acasă, ci la mare, ziceau ei.

Zadarnic încercau gazele să-i rețină: — Stați să vizitați cel puțin orașul... Satia ridica din umeri: — Orașul!

Din fire, Satia nu e prea vorbăreț: marea te învață să taci. Orașul nu-i place: prea e strîmt, lipsit de aer și de cer. O fișie îngustă între un acoperiș și altul. Marea, însă, e nesfîrșită... Pe mare poți să respiri cu adevărat. — Dar marea e dușmana voastră, veșnică amenințare de moarte — i se spune.

— Însă o moarte plăcută, răspunde el.

Dorința lui Satia este să moară la fel cum a murit tatăl și bunicul său. Să fie înghițit de valurile mării, să moară fără a boli zile sau luni de-arîndul în pat... Să te bocească și apoi să fi îngropat în pămîntul tare... Brrr... Îl și trec fiorii ori de cite ori se gîndește la o asemenea înmormîntare.

Așa că Satia și ai săi se duc acasă, la mare. Merg pe jos toată noaptea. În zori, zăresc strălucirea de argint a nisipului de pe plajă și apoi luciul albastru al mării și inima le tresare de bucurie. Așa e în fiecare an. Se schimbă pescarul, uneori și hahamul; obiceiul, însă, rămîne. Obiceiul sînt toate laolaltă: postul, corul și orga, peștele cel mare pentru osîrului din seara de Iom Kipur, de la haham, despărțirea și urările de bine...

Toate acestea alcătuiesc singurul fir care mai leagă încă pe Satia de iudaism...

Zori de zi. O lumină purpurie se aprinde la răsărit. Marea se trezește și respiră alene. Murmurul ei abia se aude. Se întinde somnoroasă, ca o ființă vie, mișcîndu-și molatec apele leneșe. Ici-colo liflie în slava cerului o pasăre albă. Tipătul ei strident sparge tăcerea, apoi se așterne din nou liniște. Pete de lumină alunecă peste nisipul plajei.

Căsuțele pescarilor de pe țărm mai sînt încă cufundate în somn. O singură ușă a scîrjit: Satia iese...

E ajun de Iom Kipur. Fața pescarului e gravă, ochii îi strălucesc: se duce să pescuiească peștele pentru ospățul săbădoresc.

S-a apropiat de barca lui și a dat deoparte lanțul care o ținea legată de țărm. Lanțul a zornăit și iată că din dreapta și din stînga se aud voci:

— Nu, Satia, azi nu ieși în larg!

Sînt glasurile vecinilor, care și-au scos capetele prin ferestrele scunde.

Marea se întinde în fața lor, liniștită și calmă, contopită cu linia albastră, pură, a cerului. Nici un val nu încrețește întinderea nesfîrșită a apei... Nu știu ce murmură marea, poate o poveste bătrînească pentru stîncile prăbușite, pe care le scaldă dragăstos. Pescarii, însă, cunosc bine marea și nu se lasă înșelați:

— Nu, Satia, nu ieși în larg!

Marea, care acum pare adormită, se va deștepta. Luciul ei albastru se va sparge și gluma se va îngroșa. Murmurul de acum se va prelăce în muget, valurile vor deveni talazuri, care vor înghiți bărci și vase, ca un rechin nesățios.

— Nu, Satia, nu pleca!

Un moșneag descul, cu plete fluturînd în bătaia vîntului și cu fața zbîrcită a ieșit dintr-o căsuță și apropiindu-se de Satia ia așezat mina pe umăr:

— Privește!

Și-i arată un punct negru, atît de mic încît numai un ochi de pescar îl poate vedea pe întinsul nesfîrșit al cerului.

— Privește, colo, norul ce se apropie!

— Voi fi mai înainte acasă, răspunde Satia.

Astăzi vreau să prind numai un singur pește.

Fața vecinului devine și mai serioasă:

— Nu uita că ai nevastă și copii, Satia...

— Dar și un Dumnezeu în cer, răspunde Satia cu credință. Apoi face vînt bărcii și sare în ea...

Ca un fulg plutește barca peste întinsul nesfîrșit al mării. Apele o leagănă, învăluind-o într-o spumă gîngășă.

Pe țărm, pescarul bătrîn a rămas ținutul locului, murmurînd într-una: „Santa Maria! Santa Maria!”

Barca lui Satia plutește lin. Cu multă îndeminare el aruncă plasa în apă. Apoi, încordîndu-și toate puterile, o trage cu multă greutate în sus. Înăuntrul găsește alge, plante marine, dar nici urmă de pește...

Bătrînul pescar de pe țărm a pierdut de mult barca din ochi. Pentru a treia sau a patra oară trage Satia plasa din adînc. Nu e deloc ușor, căci în ochiurile ei s-au încălțit tot soiul de plante marine. Și nici un singur pește...

Marea clocotește din ce în ce mai tare. Soarele a răsărit pe cer, dar lumina lui e umbrită, de parcă și el ar fi îndurerat. Punctul acela negru din marginea cerului s-a întins, ca un șarpe sinistru care se tirăște tot mai aproape.

Amiază. Satia tot mai vislește, încercîndu-și norocul.

— Pesemne că Dumnezeu nu vrea — își zice el — să îndeplinească anul acesta obiceiul. N-am ce face, trebuie să mă întorc...

În inima pescarului și-a făcut loc tristetea: cine știe ce păcat a făcut cu Dumnezeu nu vrea să primească anul acesta iertarea lui. A apucat cîrma strîns în mină și vrea să întorcă barca. În aceeași clipă simte un strop pe

obraz și întorcîndu-se zărește un pește uriaș, auriu, care se joacă la suprafață, împrôșcînd apa cu coada.

O, peștele acesta trebuie să-l prind cu orice preț! Fără îndoială că însuși bunul Dumnezeu, care i-a văzut suferința, i l-a trimis în cale.

Întoarce barca și se ia pe urma peștelui... Marea e involburată și valurile se ridică tot mai înalt. Soarele e pe jumătate acoperit de nori, fișii de raze argintii străbat, pieziș, printre nori. Peștele plutește pe culmea valurilor, iar barca lui Satia îl urmărește îndeaproape. Deodată peștele dispăre. Între el și barca lui Satia se ridică un val înalt.

— Totul nu e decît o părere, amăgire a ochilor, își spune acum Satia și vrea să întorcă barca. În aceeași clipă, valul dispăre fără urmă. Aproape atîngînd barca, peștele plutește aproape, privindu-l pe Satia cu ochi rotunzi, care parcă îl roagă: „la-mă, prinde-mă!”

Satia se îndreaptă către el, dar peștele dispăre din nou. Un alt val se ridică în fața bărcii și din nou marea clocotește furioasă. Nu e deloc vesel acum, cîntecul mării. Ce în-drăzneală să plutești acum pe ea! Înspăimîntat parcă și el, soarele se ascunde după un nor. Pesemne că altă așteptat vîntul, care se dezlănțuie acum cu furie, biciuind și plesnind apa cu putere. Marea, acum teribil de involburată, urlă și geme de parcă mi și mii de surle și tobe ar bubui în adîncurile ei...

— Acasă, acasă! Inima lui Satia bate puternic. Își adună cu grabă plasa în barcă și apucînd mai strîns cîrma în mină, vislește din toate puterile. Vinele minilor sînt gata să plesnească. Barca saltă pe valuri ca o blată coajă de nucă. Cerul e negru, marea răzvrătită. Satia vislește cu disperare. Acasă, acasă!

Deodată i se pare că o arătare se apropie către dînsul înot. Parcă ar fi un corp omenesc. Acum i se pare că distinge un chip de femeie. Are părul negru, ca al nevastei sale, lată că femeia ridică brațele, sînt albe, întocmai ca ale soției sale. Aude un glas care strigă după ajutor. Doamne, e glasul soției sale! Mama copiilor săi... Pesemne că a venit după dînsul, cu cealaltă barcă. Acum se înecă și-l strigă pe el.

Pescarul cîrmește barca spre dreapta și dă să se apropie de făptura aceea, dar marea îl împiedică. Valurile se ridică între el, furtuna clocotește asurzitor. Dar peste acest zgomot înspăimîntător el aude glasul soției: „Ajutor! Ajutor, Satia, ajutor!”

Satia se simte purtat pe de-asupra valurilor, iar barca îl urmează. Se întoarce: în spate se află barca, plasa, iar în plasă se zbate peștele auriu...

Cînd l-au depus pe țărm și a ajuns acasă a găsit pe haham și soția acestuia. Orașul li sese mistuit de un incendiu și de data aceea hahamul a venit la pescar.

Apoi au despicat peștele și au prăznul sărbătoarea ca de-obicei.

În amurg, cînd rugăciunea de mină se termina prea repede și era prea devreme ca să se înceapă cea de maariv, ne strîngeam roată în jurul veneratului nostru rabi, care începea una din acele minunate povestiri pline de înțelepciune pe care le spunea hasidimilor săi.

...Și rabi începu și de data aceasta să povestească.

Într-un rînd s-a întîmplat să moară un băgăș. Ingerul trimis să aducă sufletul celui răposat l-a învăluit cu aripa sa și era gata să se înalțe spre ceruri. Dar sufletul, îngrozit, tremura.

— Ți-e frică? întrebă ingerul.

— Mi-e frică: răspunse sufletul.

— De cine?

— De necunoscut.

— Nici un necunoscut nu se află în calea ta! Te duci în ceruri, în fața judecării supreme, zise ingerul.

— Să mă înfățișez singur în fața judecării?

— Fără nici un apărător? se tîngui sufletul.

— După cum vezi, răspunse ingerul.

— Vai mie! Începu sufletul să jalească. O viață întreagă nu m-am priceput să mă apăr.

Cum voi putea să vorbesc în fața Atotputernicului? Îndură-te de mine, și lasă-mă să pămînt...

Cu ultimele puteri el vislește înspre locul de unde vine strigătul Părul femeii nu se mai zărește, decît doar un capăt al rochiei. Aproape că o ajunge cu cîrma. Deodată, între el și nevasta lui se ridică un val care-l desparte.

— E vrăjtorie! gîndește el amintindu-și tot așa a pătîi cu peștele auriu. Și fără voie își aruncă privirea spre țărm, de unde au prins acum să mișcească lumini din casele pescarilor.

— Iom Kipur! își aduce el aminte și lasă brusc cîrma din mină.

— Fie ce-o fi, rostește el cu glas tare în dreptindu-și privirile către cer. De Iom Kipur nu voi visi!

Deodată îi vine în minte o melodie pe care corul o cîntă la templu și începe s-o îngeam. E singurul său mijloc de a comunica cu Dumnezeu — și cîntă.

Cerul devine din ce în ce mai negru. Valurile se ridică tot mai sus și vîntul sulfă cu furie. Barca e zvîrlită de pe o culme pe altă un val o izbește de celălalt. Un val îi smulge cîrma și o aruncă cît colo; al doilea val o ajunge din urmă și-i gata-gata să-l înghită. Vîntul urlă din mii de guri, dar în mijlocul furtunii dezlănțuite răzbate glasul lui Satia care intonează melodia rugăciunii de Uștane Toket: „În această zi se hotărăște cine să piară înecat și cine să scape cu viață...”

Valurile izbesc luntrea din toate părțile. Satia vrea să piară cîntînd, luntrea se răstoarnă...

Dar lui Satia nu i-a fost scris să piară. Două arătări albe, ființe aeriene, apar ținîndu-se de mină. Ele pășesc peste valuri, desulete, cu părul despletit și ochi luminoși. Iar în clipă cînd Satia se răstoarnă cu barca, ele se apropie, îl ridică subsoară și-l duc pe deasupra valurilor. Braț la braț îl poartă așa, pînă vine și furtuna cumplită. El ar vrea să vorbească, dar cele două ființe îl opresc.

— Mar bine cîntă, Satia! Cîntul tău va înfrunta furia mării...

Satia se simte purtat pe de-asupra valurilor, iar barca îl urmează. Se întoarce: în spate se află barca, plasa, iar în plasă se zbate peștele auriu...

Cînd l-au depus pe țărm și a ajuns acasă a găsit pe haham și soția acestuia. Orașul li sese mistuit de un incendiu și de data aceea hahamul a venit la pescar.

Apoi au despicat peștele și au prăznul sărbătoarea ca de-obicei.

Cei patru prieteni

Sufletul se adresă atunci celui de al doilea prieten, familiei; „V-am îngrijit și v-am lăsat întreagă averea mea. V-am asigurat o viață ușoară, la adăpost de lipsuri. Pentru deslătarea voastră am făcut petreceri... Veniți acum cu mine, să pledați în fața tronului divin...”

— Cu neputință, răspunseră membrii familiei. Noi mai avem dreptul la viață. Și apoi, avem la rîndul nostru obligații față de copiii noștri. Cel mult, te vom conduce pînă la poarta tribunalului, adică pînă la cimitir.

Disperat, sufletul se adresă vestmintei lui de mort:

— Te-am ales din materialul cel mai bun. Te-am păstrat cu emoție și deși ești făcut din pînă simplă, albă, te-am prețuit mai mult decît hainele mele cele mai scumpe. Știam doar că vei fi ultimul meu vestmintă pămîntesc.

Surprins și peste măsură de bucuros, sufletul se întoarce dornic să afle de unde și cine-i adresează aceste vorbe de mîngiere. Zăr o arătare palidă și sfioasă.

— Dar cine ești tu că vrei să-mi vii în ajutor fără chiar să aștepti să te rog?

— Sînt comoara faptelor tale bune, răspunde arătarea. O parte din avutul tău, e drept o parte foarte mică, ai folosit-o pentru binefacere. Cu banul dăruit, de tine oameni flă-

Vreau să vă spun o poveste despre trei oameni care au mîncat în ziua de Iom Kipur. Au mîncat și nu pe ascuns, într-un colț, neștiuți de nimeni. Nu. Deschis, în sinagoga cea mai mare, în văzul întregii obști! Și nu erau simpli, necunoscuți. Dimpotrivă! Erau cei mai cunoscuți credincioși ai țigului: rabinul și cei doi „daianim” (judecători). Și după ce au mîncat nu au fost huliți de ceilalți credincioși ci au rămas ceea ce fuseseră și mai înainte iar obștea îi privea ca pe niște sfinți.

Eram pe atunci copil. Nu prea înțelegeam ce se întîmplă. Îmi dădeam însă seama că e vorba de un lucru mare.

Erau zile groaznice și întunecate. Căzuse din cer o năpastă mare peste orașul nostru. Năpastei îi zicea: holera...

Molima venise din țări depărtate. Era fără milă în furia ei; seceră fără cruțare; era sălbatică și în plină dezlănțuire. Cine putea socoti numărul victimelor? Cine putea număra mormintele proaspăt închise?

Cel mai îngrozitor bîntuia molima în cartierul evreiesc. Cădeau ca spicele, mic și mare tînăr și bătrîn. Nu era casă în care să nu fi murit cîțiva. Sus la mansardă, deasupra locuinței părinților mei, au murit într-o zi nouă copii. Dedesubtul nostru au murit o mamă cu patru fii. În casa de peste drum am auzit într-o noapte gemete puternice iar dimineața am aflat că n-a mai rămas nimeni în viață acolo.

Păzitorii cadavrelor și groparii își încetaseră activitatea; nu mai puteau răzbi cu lucrul. Morții zăceau pe pămînt cadavru lîngă cadavru și nimeni nu se ocupa de ei.

Așa trecu vara și apoi veniră zilele sfînte și, în urmă, cea mai sfîntă dintre zile: Ziua Iertării.

Kol Nidrei.

La altar, în dreptul Chivotului Legii stăteau de astă dată nu oficiarul cu doi enoriași de vază, cum e obiceiul din moși strămoși, ci însuși rabinul cu cei doi daianim ai săi. De ju împrejur ardeau luminările și flăcările lor plîpiau încet și misterios. Credincioșii se înghesuiau lîngă pereți învăluți în Taletim, în „kitel” și purtînd șepci albe. Pe pereți jucau umbre care se mișcau încot, fără încetare.

Se auzi vocea rabinului și apoi aceea a celor doi daianim. Un suspin străbătu sala și rugăciunea începu:

„În numele lui Dumnezeu și a obștii, în numele justiției cerești și al celel pămîntesti, permitem să se facă rugăciunea împreună cu cei păcătoși...”

Eram numai urechi. Pentru ce tocmai rabinul spunea acestea? Unde există astăzi păcătoși? Și de ce să pomenească acest cuvînt, aici? De ce să se amintească Celui Atotputernic păcatele noastre?

O spaimă cumplită mă cotropi și simți că același frică cuprinde pe toți cei adunați în sinagogă. Rabinul se urcă pe almemor. Oare va ține o predică astăzi? Oare vrea să spună cuvinte de dojană, sau vrea să ne mîngie și să ne insufle curaj?

Ceea ce auzi însă, era cu totul neașteptat... Un lucru nou, necunoscut pînă atunci... Rabinul pomeni pe cei morți de curînd, rostind numele fiecăruia dintre ei.

Ah, cît de lung era șiragul, cît de mare era numărul celor morți! Parcă se scurgeau ore după ore și rabinul tot nu termina. Ar fi făcut mai bine dacă i-ar fi numărat pe cei vii...

În noaptea aceea nimeni nu a părăsit sinagoga. După rugăciune se citi „Sir Ha-I-hud” apoi se citiră psalmi, pe urmă se citi din Mis-paiot și alte cărți sfînte.

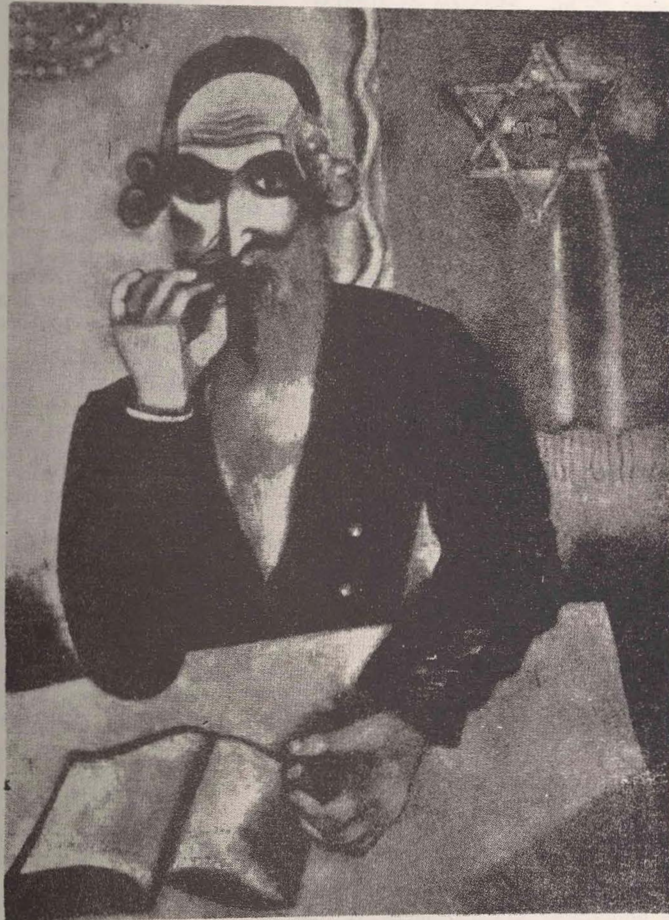
Pînă dimineață mai pieriră cîțiva dintre credincioși. Fură scoși afară, înveliiți în Talit și kitel. Lor nu le mai lipsea nimic pentru a trece dincolo...

În sinagoga pătrundeau vești înfricoșătoare din uliță, dar nimeni nu le dădea atenție, nimeni nu întreba, nimeni nu voia să știe de ele. Fiecărui îi era frică să afle ce era la el acasă.

Era în amiaza zilei Iertării. În sinagogă, pe almemor, stătea rabinul cu capul ridicat în sus. Era bătrîn. Un moșneag. Cu siguranță că avea optzeci și mai bine de ani. Stătura îi era însă dreaptă ca o luminare. Era înalt de îi întrecia pe toți. Barba îi era albă, colilie, mai alb era părul iar fața îi era albă, așa de albă încît de abia se putea deosebi de Talit-ul său. Albe erau atunci și răzeșele sale. Numai ochii, ochii cei mari și arzători erau negri și scînteiau într-o neîntrepută strălucire tînească.

Il veneram. Știam că e un om cu adevărat sfînt, că toată lumea dă ascultare sfaturilor lui.

Stăteam cu toții tăcuți și așteptam să auzim ce spune rabinul. Nimeni nu îndrăznea nici măcar să respire ceva mai tare. Și rabinul vorbea. Vocea sa, la început slabă și înceată deveni din ce în ce mai puternică, atît de puternică încît stăpînea întreaga sală. El vorbea

MARK CHAGALL: Bătrînul rabin (pictură)

despre sfințenia sărbătorii, despre scopul pe care l-a urmărit prin ea Divinul Legiutor. Vorbea despre viață și moarte, despre cei vii și cei morți, vorbea despre molima care ne lovisse atît de năpraznic, ca un nor de lăcuste care lasă pustiu în urma lui, ca un balaur care mîncîcă și nu se satură, bea și nu-și astîmpără setea.

Obrajii ca ceara și buzele albe prinseră încet să capete culore. Vorbi mai departe.

„Vede omul că-l lovesc nenorociri? E dator să se judece pe sine și să-și judece faptele și nu numai faptele comise față de Cel Etern. Față de propriul său suflet ci și faptele comise față de corpul său, față de viața sa de toate zilele...”

minzi s-au sălătur în cantine, bătrîni au găsit tîhnă în aziluri, bolnavi și-au aflat vindecarea. Toate aceste fapte bune s-au adunat într-o comoară care m-a creat pe mine. Eu voi merge cu tine și-ți voi fi apărător...

— Tu? Tocmai tu? Toată viața am gîndit că banul dat pentru binefacere e fără folos pentru mine, iar acum... Dar de ce ești atît de palid și slab, prietene?

— Pentru că ai dat atît de puțin în raport cu ceea ce ai fi putut da...

— Dar văd că ai și o mulțime de răni...

— Sînt refuzurile. Vezi, suflete, cît de multe ori ai avut urechile surde și inima împietrită! Dar chiar și așa voi merge cu tine și-ți voi sta alături în clipa cea hotărîtoare.

— Nu-i adevărat! Nu e totul deșertăciune! Eu voi merge cu tine și-ți voi fi apărător în fața scaunului ceresc!

Umbrele inserării învăluiseră deabinelea încăperea sinagogii. Șameșul aprindea acum luminările, iar rabi îi încheie povestirea:

— Așa e, iubiții mei. Omul are în viață patru prieteni: averea, familia, haina și fața bună. Cînd moare, averea se desparte de el încă în casă. Rudele și prietenii se despart de el pe marginea mormintului. Vestmintul de mort se desparte de el în groapă. Numai fața bună îl însoțește pînă la capăt și-i stă alături în ceasul cel hotărîtor.

DAVID FRISCHMAN

TREI CARE AU MÎNCAT...

Și mai vorbi despre curățenia care întretine viața și despre murdăria care nimicește viața. Vorbi despre foame și sete și spuse că foamea și setea sînt ingeri răi care îi fură omului viața, care-l distrug și-l omoară.

Și apoi:

„Este scris: „Să trăiești respectînd legile și nu să mori respectîndu-le...”

Deodată îl auzii suspinînd și cum stăteam în colț, tremurînd clătînînd din dinți, începui să plîng: lacrimă după lacrimă îmi picura din ochi.

Și apoi îl văzui întinzînd minile îi chemă pe daianim și aceștia se urcară pe almemor.

Toți trei stăteau pe almemor. Rabi, cel mai înalt, la mijloc, cei doi daianim, mai mici de statură, la dreapta și la stînga lui. Ce le șoptea rabinul la ureche? De ce se făcuseră albi ca varul?

Îl auzi apoi pe rabin și pe daianim spunînd vorbe cu totul neobișnuite.

Clară și limpede le era vorba și totuși parcă nu le prindeam sensul. Ca dintr-o singură gură se azeau cuvinte care parcă totuși nu aveau nici un tîlc:

„În numele lui Dumnezeu și în numele obștei, dăm voie ca azi să se mîncească și să se bea...”

O liniște înspăimîntătoare, o liniște de moarte, domni în toată sinagoga.

IMPOTRIVA AGITAȚIILOR ANTISEMITE DIN ANGLIA

În Camera lorzilor a avut loc o dezbatere cu privire la intensificarea activității grupărilor fasciste din Anglia. Lordul Russel of Liverpool a adresat o interpelare atrăgând atenția asupra a două grupări cu caracter fascist și antisemit. Vorbitorul a cerut guvernului să interzică activitatea acestor grupări.

Și alți oratori s-au alăturat acestei cereri, arătând primejdia pe care o reprezintă grupările fasciste.

MEMORIUL UNEI ORGANIZAȚII AMERICANE

Federația femeilor din S.U.A. a adresat Congresului american un memoriu prin care cere adoptarea unei legi care să interzică orice formă de discriminare rasială. Memoriul cheamă guvernul american să adere de îndată la convenția internațională împotriva genocidului.

EVREII DIN MEXICO

În Mexico trăiesc 40.000 evrei, cei mai mulți originari din Europa. Există, de asemenea, o comunitate sefardă, care grupează evreii originari din Turcia, Siria și alte țări asiatice.

RABINI AMERICANI LA BABI-İAR

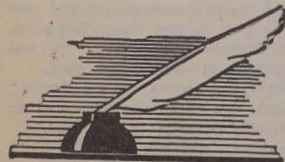
Delegația alcătuită din 22 rabini americani ce a vizitat în cursul lunii august Uniunea Sovietică, a făcut un pelerinaj la Babi-İar, suburbia orașului Kiev unde ocupanții hitleriști au masacrat zeci de mii de evrei. În fața mormintelor comune ale martirilor, rabinii au oficiat un serviciu religios. Apoi a fost recitat, în limba engleză, poemul lui Evtușenko „Babi-İar”.

Delegația rabinilor americani a vizitat orașele Moscova, Leningrad, Kiev.

OBȘTEA EVREIASCĂ DIN R.A.U.

Obștea evreiască din Republica Arabă Unită numără 2 500 suflete, dintre care 1 800 la Cairo și restul la Alexandria.

Obștea are la dispoziție mai multe sinagogi, dintre care unele cu o vechime istorică de multe secole, în care se oficiază zilnic, dimineața și seara. Funcționează, de asemenea, câteva instituții de utilitate socială, printre care o școală, un azil de bătrâni, un spital.

SINAGOGA DIN TOLEDO

Poșta spaniolă a emis un timbru reprezentând celebra sinagogă Transito din Toledo, impunătorul monument al iudaismului din evul mediu.

În prezent, sinagoga din Toledo este monument istoric.

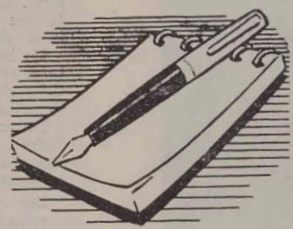
UNIFICAREA COMUNITĂȚILOR DIN INDIA

La Bombay a avut loc o conferință a reprezentanților comunităților evreiești din India, având ca ordine de zi unificarea acestor comunități. După cum am mai arătat în coloanele revistei noastre, în această țară există mai multe grupe distincte de evrei: evreii din Cochîn, cei mai vechi în această țară, evreii Bnei Israel, evreii askenaziți etc.

Prin unificarea diferitelor comunități se urmărește a se da un impuls nou vieții comunitare.

CĂLĂTORIA UNUI RABIN AMERICAN

În cursul lunii august, rabinul Theodor Russ din S.U.A. a întreprins o călătorie în R.A.U. de unde s-a îndreptat

spre muntele Sinai pentru a extrage un bloc de piatră din care să fie sculptate două table cu incrustația Decalogului. Aceste table urmează să împodobească fațada unei noi sinagogi din New York.

Exprimându-și satisfacția pentru faptul că autoritățile egiptene au încuviințat această călătorie, rabinul Russ a declarat: „Trebuie să nutrim speranța că așa cum a fost cu puțință să colaborăm în acest domeniu, colaborarea dintre popoarele noastre va deveni posibilă și în alte domenii”.

SUCCESUL UNEI CARTI LITERARE

Cartea „Gol printre lupi”, care înfățișează un episod real petrecut în lagărul morții de la Buchenwald, cînd solidaritatea deținuților de diferite naționalități a salvat viața unui copil evreu, se numără printre cele mai răspândite opere literare apărute în ultimii ani în R.D.G. Cartea a fost tradusă în mai multe limbi și a servit ca subiect pentru un scenariu de film.

LITERATURA CATASTROFEI

Institutul evreiesc din New York în colaborare cu „Iad Vășem” din Ierusalim a publicat o amplă lucrare bibliografică despre articolele apărute

în presa evreiască din întreaga lume cu privire la catastrofa suferită de iudaismul european în perioada celui de al doilea război mondial.

MONUMENT ÎN MEMORIA MARTIRILOR

La cimitirul evreiesc din Toronto — Canada a fost dezvelit monumentul ridicat în memoria martirilor exterminați de naști în orașul Lublin.

CONFERINȚA COMUNITĂȚILOR DIN AMERICA CENTRALĂ

La San Salvador a avut loc conferința comunităților evreiești din țările Americii Centrale. Au luat parte delegații din Costa Rica, Honduras,

Guatemala, Nicaragua, Panama și Salvador.

Conferința a dezbătut probleme ale vieții comunitare și și-a exprimat îngrijorarea față de agitația la care se dedau grupările rasiste din aceste țări.

PENTRU PACE ÎN VIETNAM

La Tel Aviv a avut loc un miting de protest, convocat de Comitetul israelian de luptă pentru pace, împotriva războiului din Vietnam. Adunarea a adoptat o rezoluție prin care se cere să se pună capăt ostilităților din această țară.

EXPOZIȚIE LA PRAGA

În sălile muzeului evreiesc de stat din Praga a fost deschisă o expoziție consacrată modului de viață tradițional evreiesc din trecut. Stampe vechi, picturi, sculpturi, gravuri, obiecte de îmbrăcăminte etc reconstituie felul de viață dintr-un tîrg evreiesc de altă dată, oferind vizitatorului imaginea unei lumi azi în mare măsură apusă.

EVTUSENKO ÎN LIMBA EBRAICĂ

Versurile poetului Evgheni Evtușenko urmează să apară în curînd în limba ebraică. Între traducător, Shlomo Ibn Soșan și poet a avut loc un schimb de scrisori în care acesta din urmă și-a exprimat interesul pentru transpunerea versurilor sale în limba ebraică.

AL SASELEA PROCES

Procurorul din orașul vest-german Bamberg a deschis o nouă acțiune împotriva lui Georg Schlosser, fost ofițer în poliția nazistă, acuzat de uciderea a 14 evrei în ghetoul din Czystochowa, în anul 1942. Acesta este al șaselea proces intentat împotriva acuzatului. Deși în procesele an-

terioare vinovăția lui Schlosser a fost pe deplin dovedită, totuși apărarea a izbutit prin tot felul de tertipuri să obțină anularea sentinței de condamnare.

Presa democratică critică, de asemenea, felul în care se desfășoară procesul în fața tribunalului din Münster. Așa cum relatează un martor ocular, acuzații se simt în elementul lor, fiind înconjurați de atitudinea indulgentă a tribunalului și de numeroșii lor amici, ce ocupă locurile din sală. În schimb, depozițiile martorilor acuzării, supraviețuitori ai masacrului, se desfășoară într-o atmosferă de ostilitate.

DATORIA RABINULUI

Într-o conferință publică ținută în orașul Toronto-Canada, rabinul Nahum Rabinovici a declarat că iudaismul nu are a se teme de spiritul liber de cercetare. Înșuși halaha — parte componentă a talmudului — este un rezultat direct al spiritului de investigație, aplicat de către înțelepții noștri fiecărui cuvînt din Tora. Nici un rabin nu trebuie condamnat pentru cercetarea unor texte aparent contradictorii din scrierile sfinte; nu este însă mai puțin adevărat, a declarat mai departe conferențiarul, că această cercetare trebuie făcută în spiritul Torei și acceptînd caracterul divin al revelației cuprinse în ea.

Conferențiarul a evocat figura lui Maimonide, ca întrupare a credinței vii și totodată a spiritului de cercetare.

INDUSTRIA EXTRACTIVĂ ACUM 2000 DE ANI

Noi descoperiri arheologice aruncă lumină asupra existenței unei industrii extractive și de prelucrare a minerului, cu mai bine de 2000 de ani în urmă. Este vorba de desco-

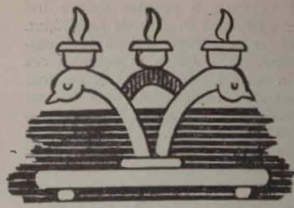
peririle de la Timna, unde săpăturile au scos la iveală mai multe cuptoare de topit cuprul.

CEL MAI VECHI ZIAR EVREIESC DIN ANGLIA

Ziarul „Jewish Chronicle”, cel mai vechi ziar evreiesc de limba engleză, a împlinit 125 de ani de apariție. Ziarul apare săptămînal, la Londra.

„ANCHETA” LUI PETER WEISS LA TELEVIZIUNEA AMERICANĂ

Piesa scriitorului vest-german Peter Weiss „Ancheta”, inspirată de procesul unui lot de comandanți ai lagărului morții de la Auschwitz, a fost transmisă de către posturile de televiziune din S.U.A.

MANUSCRIS RAR

Muzeul din Ierusalim a primit din Iran un dar prețios. Este vorba de un manuscris rar, redactat în limba persană și tratînd o temă biblică. Manuscrisul numără 262 pagini și se presupune a fi fost redactat de către poetul persan Sahin.

IMPOTRIVA RĂSPÎNDIRII LITERATURII RASISTE

În Canada a fost instituită o comisie parlamentară în sarcinată a pregăti un proiect de lege care să interzică răspîndirea literaturii rasiste și antisemite.

ECRANIZAREA UNEI PIESE DE GOLDFADEN

Piesa lui Avram Goldfaden, părintele teatrului idiș, intitulată „Doi Kune Lemel” a fost transpusă pe ecran în Israel.

„CÎNTAREA CÎNTĂRILOR” ÎN LIMBA RUSĂ

În editura Academiei de științe a U.R.S.S. urmează să apară traducerea în limba rusă a „Cîntării cîntărilor”. Traducerea va fi precedată de un cuvînt introductiv în care prof. Igor Diakonov înfățișează cititorilor geneza acestei cărți biblice, precum și o imagine globală a literaturii ebraice antice.

NOUL CENTRU AL COMUNITĂȚII DIN SKOPLIE

În orașul iugoslav Skopje, care a fost reconstruit după distrugerile pricinuite de cutremurul de pămînt din anul 1963, a fost înălțat un nou centru al comunității evreiești de acolo.

Inaugurarea noii construcții urmează a se face într-un cadru festiv, în prima jumătate a lunii octombrie.

CÎNTECE POPULARE EVREIEȘTI PE DISCURI

În S.U.A. a fost imprimat un nou disc microsillon cu mai multe cîntece populare evreiești. Sînt imprimate cîntece de leagăn, cîntece de nuntă, precum și cîteva cîntece create în lagăre și gheto-uri.

SCRISORILE LUI SALOM AS

Anul viitor se vor împlini zece ani de la moartea scriitorului Salom As. Cu acest prilej urmează să apară o culegere cuprinzînd scrisorile inedite ale marelui scriitor.

יְדֵי עֵוֹת

ראש־השנה דרשה
אין ספרדישן טעמפל

דעם צווייטן אָפּערנאָכט
דאָס-השנה (דעם 15-טן
סעפטעמבער אין אָונט) האָט
דער רב הכולל דר. דוד משה
רוון געהאלטן אַ דרשה אין
ספרדישן טענפּל.

כפרות העם סען שעכטן אין שעכט-שטיבל פון דער בוקארעשטער ריזשער קתדרה, לויטן פאגאנדיקן פארמאט:

מטוארען 21-טן סעפטעמבער 1966 פון 8 ביי 11 פארמיטאג
און 4 ביי 8 נאכמיטאג, אונטערשיידן דעם 22-טן סעפטעמבער 1966
און 8 ביי 8 פארמיטאג און 7 ביי 10 אדערנאכט, פרייטיק דעם
23-טן סעפטעמבער 1966 פון 7 ביי 10 אינאיינענדר.

לכבוד דעם יום-טוב סכות,
האט די פערעראציע פון די יודישע
שע קהלות פון רומעניע, אויך
אזא יאָר באשטעלט אַ גענוגערנע
נאַל ארבע מינים (אחרונים לוי
יבים, הדסים א.א.). די שולן און
מחפלים וועלען האבן פארלאנגט
זי ארבע סינים, האבן זיי בא-
קומען ביי דער קהלה פון זייער
זיידנארט.

די פערדעראציע פון די
ידישע קהלות האָט אָרגאַניזירט
די שחיטה אגודה און
אופן, אז — כאַטש ס'זענען

די יעניקע וועלכע ווילן זיך
נום גוט-מיר האבן זיך געפונען

די מקוה פון דער בוקא-
דעשטער יידישער קהלה, איז
אפן אין מעמולאר גאס נומ.
42, יעדן מאָנטיק, מיטוואָך
און פרייטיק, ווי אויך יעדן
ערב יום טוב.

ווען איר זענט עולה תורה
ביים חזן ער זאל מאכן א מי
פאר אייער משפּוזה, און זיי
אייער קהלה, שולן; תלמוד-ת

די ״דישע בית-עלמינס ווערן
נאָר דורכן רעגעלמעסיקן ביישטיי
כות-עולם, קאָן מען זי אויסהא
די אבות און קרובים אונדזערע

מ'דערצײלט, און אנזעל
צו זונסן פון יום-
כפור ווען רבי לוי
יצחק בארדישעווער האָט
געגאסן וועפנטות הנפש ביי'ס
פיוס. "ונתנה תוקף" און איז
צוגעקומען צום גאנצן "וילון"
בזדזש ספאן וואָסב עליו בא-
חת" – "און זאָלסט צוגרייט
מיט גנאָד דין שטול זאָלסט
איר פארן זיצן באַחת", האָט
ער אנגעווייבן זיך אויסצו-
טענהן וויילן וואָסעפער:

— האר פון דנער גאנצע
וועלט! דו וואלט זיין
היינטיגע שטול וואס זיין פאר
דיר אָנגעגרייט און דו וואלט
זיצן אויף איר בכבוד און אז
דינע גיבור, זיין גיבור
פון מלך נולכי המלכים וואָלן
דערפונעם ווערן און א פולער
נאָס, האָסט נישט קיין אַ
דערן וועג, ווי נאָר דו וואלט
זיך פֿירן מיט דינע קינדער
און דער מיידע פון רחמים
זאָל דו מיר אָפּן אויף זיין גור
זיין גיבור, טובות, ישועות
ונחמות, ווייל אויב דו וועסט
אין פֿירן מיט אונדז נישט דער
מיידע פון דין און דו וועסט
גזר זיין אויף אונדז, חלילה,
שליכטע גיבורות, וועט זיין
שטאָם נישט און וועסט נישט
פֿאַר דיר און דו וועסט נישט
זיצן אויף איר באַמח, ווייל
די צדיקים פון דור וועלן
מחל זיין דינע גיבורות, אוי
ווי דו אליין האָסט אונדז
געזאָגט דורך דינע הייליקע
חכמים (וועד קטן ש"ב):
"מי נושא בִּי? צדיק..."
דעריבער איז די ריכטיקסטע
עצה, וואָס עס גיט דיר דין
קענטש לוי ציצוק, דו וואלט
זיך פֿירן אונדז פֿירן מיט
זאָל און דו וואלט אונדז
פֿאַרשפּרייט אויף אַ לאַג
לעבן, אויף אַ גאולה ישועה,
און דאָן וועסט אָנגעבלייבט ווערן
זיין שטול און דו וועסט זיצן
אויף איר באַמח.

ער פלעגט אויך זאגן:
— יום כפורים איז דער
פירוש, אז דער דאזיקער היי=

(המשך פון זייט 11)

פערסאנאליזשן פון מלוכהשן
אָפּשאַצט...
נאָך ווי קימען אין סדר די
כהנים — 24.000 — אלע גע-
קליידע אין וויסע ווירענע
מלוכשיס.

ראן פאלנס דער כאר פון
ליום אן מוויקער, די שו-
מיטערס, די וואס גרייט
צו די יידן, וואס ווערן די
הילפער זינענדיק, די ש-
רייט פאר ביימער, די
שווייטער, די ביימער, די
פארן און די שטרעם.
אין דער קומענדיק 70
פנהרדן, נאך וועלכע מיט
100 פאצירן מיט לאנגע
זיכערע שטעקעס און די
הענט, כדי מסדר צו זיין
דעם נאנט.

און דאן נייט רעד כהן-
נרוד, אלץ, באפלייט פון דער
וועגס פון זקנים סמית
אהרן, צו צוויי און דער ייד
ביי יעדער אנשיבס וואס,
שויער ראש יצחקס, וועלכע
זענעדיגע זיך צום כהן-נרוד,
זאגן זיי איס: כהן-נרוד נכבד,
יהי רצון או ריון ארינגין
אוי קרש-קרשים זאל ערענגן
שלום און גליק פאר אלע.

דאָ נישט לאנג האָט מען געפירט אין דער כאָר-שול פאר-מטצוח אויזגוממארקטס. ווער בר-מצוח האָט זיך שוין געקאָמט די הפסדה פון יענעם שבת, און דערנאָך האָט דער רב הכולל דר. דוד שמעל רוזן, געהאטן אַדרשה אין וועלכער ער האָט אונטערגעשריבן די פארדינסטן פון דעם כאָר-מטצוח עלטערן. די פרוי, זעו. מארקוס, ארבעט געטריי און באשייט שוין איבער צען יאָר פאר דער תלמוד-תורה. דעם בר-מצוח עלטערע ברודער און שוועסטער האָבן אויך באקומען אַ גוטן יידישן זונדן. זיי זענען געקאָמען אַ סך יאָר איין-הונד-קונדען צו אַלע

דאָ נישט לאנג האָט נאָך
געפֿירט אַין דער קאָר-
פֿער-בר־מחזה פֿון זינגן מאַרקס-
דער בר־מחזה האָט זייער שוין
זעקנאָמני די הפֿורה פֿאַן יענעם
שבת, דאָ דערוואָס האָט דער
רבֿ הכולל דר. דוד משה רזא,
געמאָלט אַדרשה אַין וועלכער
ער האָט אָונטערשטערט
די פֿאָרדינסט פֿון דעם בר-
מחזה עלטערן. די פֿרוי, זשע.
מאָרקס, אַרבעט געטריי און
באַשיידן שוין איבער צען יאָר
פֿאַר דער תלמוד-תורה. דעם
בר-מחזה עלטערער ברודער
און וועטסטער אַבאָ און
באָומען אַ גוטן ייִדישן זונד.
זי זענען געבאָנען אַ סך יאָר
אין תלמוד-תורה און

זיין אריינסגיין פונעם בית-
המדרש זענען געווען פיל,
פיל פונעם אלע אנהייבע-
ר פון ירושלים, אין ווייטעם
בושים, האָבן דעקלירט פאר
אים מיט אָנעציענע לעכט-
די פּעלצערען זענען געווען
באזירט מיט טעפּיכער און
ווערספּולע שטיקערײ און אלע
היינער זענען געווען אַרױס-
גייבנדיג האָבן מיר דעקלירט
אז און אַ סך יאר, איר לעצטע

אבן שבעים

אין אוונווער צייט, ווען עס אנטפערטן זיך ווינקעלן פון דרך ארץ און איינסעל יענטעסל וואגן צום "ידיש" לשון און צו דער "ידיש" קולטור, טאג נישט זיין פאר אים פאר די דאקטע פאר-דארבערט. "ידישע ליטעראטור און דאס ידישע לשון וועטן אריין אין די הויכע פונקטער. עס איז פאראן א לעבעדיקער

יזכור

אין נאָמען פון אונזער
רעדאקציע ווי איר אין גא-
סען פון אונזערע ליינער,
ווינטשן מיר אונזער פריינט
יעסב נלאזשימין, רעדאָלאָג
אין ווין פילאזאפיע, פרוכט-
בארער מעסיקייט, אריכט
ימים מיט געזונט
ער מאה ועשרים.

מ'האָט פארענדיקט דאָס
רעמאַנירן און פאריכטן
פונעם מאָנומענט אויפן בית-
עמיין דזשורזשטאָו פון ב'ל
פארשט, לוכרן די קרושים
וועלע זענען אומגעזומען
אויף רער ישיף „סערומא"
אין יאר 1942.

דיום געראדאטאר פון „הבת עת”
ערקע רב החלל פ'ו דער רומני-
שער סאציאל סט' סעקר רעפא-
בליק, דר. רודי מאה דוון שלים"א
עזיב.

היינט דירנאכטאגס, צווייט
„אירויס" 144 פונקט 11, צווייט
אויסגאס. ה.ו.

ווייניג שניידקייט ווילן איר מוס
גיין אונטערשניידן. אונזער
ערגעץ וואס פארהאטן מיר איר
נחת-יחוד.

אונזער וואר-התירוט אלול —
נעמען וואר-התירוט פארשטאנען.
זי וואר-התירוט אלול.
פון אונזער תורה אלול אונזער
איר תירוט זיין פאר איר ריג-
ליגען שטעלעס, נאך אלול
פאר דיר-דירקען.

איר זענען פון איר שווער, וואס

נען מיט די יידישע סידור
פון דער גארער וועלט און
צו דעם צוועק סאכט ער
אָפּעט נסיעות אין אייראָפּא,
אזוי, אויסטראליע א.א.
בײַ אונז אין אַנר, האָט
דער נאָמט באַזוכט כּת־
תּפּולות און סדל־אנטי־אָפּט,
דאָס אָפּדרייַו פון דער פּע־

מ'האָט פארענדיקט דאָס
רעמאַנירן און פאריכטן
פונעם מאָנומענט אויפן בית-
עמיין דזשורזשטאָו פון ב'ל
פארשט, לוכרן די קרושים
וועלע זענען אומגעזומען
אויף רער ישיף „סערומא"
אין יאר 1942.

דיום געראדאטאר פון „הבת עת”
ערקע רב החלל פ'ו דער רומני-
שער סאציאל סט' סעקר רעפא-
בליק, דר. רודי מאה דוון שלים"א
עזיב.

היינט דירנאכטאגס, צווייט
„אירויס" 144 פונקט 11, צווייט
אויסגאס. ה.ו.

ווייניג שניידקייט ווילן איר מוס
גיין אונטערשניידן. אונזער
ערגעץ וואס פארהאטן מיר איר
נחת-יחוד.

אונזער וואר-התירוט אלול —
נעמען וואר-התירוט פארשטאנען.
זי וואר-התירוט אלול.
פון אונזער תורה אלול אונזער
איר תירוט זיין פאר איר ריג-
ליגען שטעלעס, נאך אלול
פאר דיר-דירקען.

איר זענען פון איר שווער, וואס

ווער מערנעלעך אויסגעצויגן
 צומאט: "רבות את רעה", זהו
 חסאט, לרבות את חסאט, זהו
 שטות, לרבות את עצמו, זהו
 פשע. אויער אויסגעצויגט
 דער מענטש דארף קענען אלץ
 זיך גוט אריינקלייבן, און דאס
 אויער האטאנטיש.
 אויער צושטוב און א מוטערע
 רובט מיר, פאר אדערעק ווייזע
 צווינגען מיין אפגעשטעלען
 אזעלכע מאטעריאלן האט זיך
 דאס גענייטאטש פון אפריקענע
 שיסכן פון אנדערען אפאל.
 מיטענישן פון איינעלעך מאנען
 ריאלן וועגן די ארבעטלעכע
 דריטע בילק און וועגן ריכט
 שער קלאן פרישע, וואס געבן
 פיל באלערעדקע אינאמאציע.
 מיט פריינטאטש
 ב. יונג

דאס קראפטאר פון "הבת עת",
 דעם רב החלל פון ער רופט
 סאציאל אט'ער ערפא
 ביקור, דער משה דון שלום
 עיבא.
 היינט דירמאטאן אוינער, "עצמ
 שרית" יר 144 מונעט אפן
 אויסגאס ה.
 ווי שטיינען לויטן איד'ס
 גיט אויפגעקלאפט אוינער
 צווייב האט מאנאטש מיר פון
 נחת-אל.
 אוינער - הרחיקו אלף -
 וועגן וואס אינאמאציע פול
 מיט חסאט, ווי די ארומיגאנע
 גיט אוינער, וועגן אינאמאציע
 און קיינאט נישט בילויב און
 לויגען צושטעלען, נאך בבל
 פארדיקער.
 איד זענט פון מיר, וואס

ב. מ א ר ק

דער פרויענישער שוים, האט
אויס אונטערנישן די 58 יאר
אבער, דורך זיין ווערע, זיך
בערל מארק'ס נאמען בלייבן
לעבעדיק אין אונזער זכרון, ווי
אויך אין זכרון מיין קומענדיג
דיקט דורות.

ס'ל'ין געווען זייער שטאַל'ס
איר ווען "האָבן געלעב'ס
-יו-ווען פּוסיס", אז איר פאָרש
קען געלעב'ס, ווי איר וועט אַ-בער-
עכט 1,000 פּער-תּיח'ת. און איר
איר האָבן כּוונ'ט צו געבן ישראל
נאָר 1,500 פּער-תּיח'ת, איר זי-
אבערעכענעט אז פאַר-עלע-
עלע זייעסט וועט אַבער אַפּע-
אוינ'ן איר דער געשטעלט פּונעם
הויז'ן פאַלץ. פאַר דעם אַוועק-
וועל איר אַבער באַטרייבן איר
וועלעך. איר נאָמען פון אַנדער-
אַרגאָניזאציע, און פון די אַמע-
ריקאַנער יוד כּבֿל'ע.
לכּוּר די הויז'ן וועלן עס-סוב-
ראַת-היח'ת תּש"ל, וועגט איר
איר און אַבער פּוסיס ווי איר
וועל פון רומעניע און איר
נאָמען, איר דעם נאָמען פּונעם
וועקסע-ה-אַפּעלעס איר די
מאָטרידע פון אַנדערע ענדע-
ראַציע, אַנדערע כּרוב'ס, גענוג
איר אַלעס.

פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט'א

מערס און צווישן אלע אנדערע
מען, נעפונגט זיך, איינער
וואָס איז כּוֹמֵת, אַיִנעם
בשנה"א, בן יחיד אין
יגד". איינציג איז, ווירטלעך,
דער מאָן פון יום־כּיפור אָבער
אויך איינציג זענען די
אָקטאָרן פון כּלי־נרדי זעלבע
האָבן די איינשאַפּ אונז
צו דערהייבן ביו צום כּאָ
כּכּוֹר, אונז ארויסצוֹרירן
פונעם תּהוֹם, און אינז
ארויפֿלעזן דאָרט אייניג,
אויפֿן "הר השֹׁם", אויפֿן
מאַנישן בארג פון שְׁלֹמֹת.

כל-גורי נים אנדו די
מפלעכקייט, ווייל זיינע
אפגעטן שטערן אין די
שפיטען, בויערן וורד
אנדער נשמה, און באפרי-
דיקן יוד נישט ביי זיי גע-
מוגע נישט, דאס פינטלעכע
ייד, דאס קעגנרל פון אַנ-
קער צום יידנטום וועלכעס
ס'געזענעט זיך אין יעשווערן
פון אנדו, אפילו ווערן
עניקע ביי וועלכעס ס'איז

זיך אין העברעישער איבערזונג, א בריוו אנגע- שרייבן צו א רויסישן קינגער דער זעלבער און בינעמען כיו"ר צערעמאניעס וואָס זענען פאַרענקומען אין אור- דעם צייטן, לכבוד דעם כהן-גדול, בעת די יום-כפוד פּיערענען. מיר גיבן דאָ אַל- בערעזעלע פראנמענטן פון דעם בריוו:

ס'האָז אױך אויסגעשטעלט
זיבציק זילבערנע בענקלעך

לעבן נאָך די געפילן פון מענטשלעכער ברודערשאפט, פון פולשטענדיקער סאָלידא-ריטעט מיט אונדזער ברודער, דעם מענטש, דער יסודות־דיקער אני סאמין פונעם ייִרנאסוס? אָט דאָס איז די פראגע וואָס פירט אונזר אויף אנדערע וועגן ווידער

זיר צו באנענענען מיט דעם
גאנסן אונדערן, צו די
התחיות וועס מיר האבן
לכבי דער נעשלאשאפט.
מ'איז נאך פארטן א ריי-
פע באגענישן, מיר האבן
זיך צופיל פארכלאנגרעשע
פון זיך אליין, אפשוילענדיק
דעם פאלעם פון אונדער
רעס-פעלעכן לעבן. מיר
האבן זיך דערווייטערט פון
אונדער אייגענעם יש. מיר
האבן גענויטיגט אויף ווי
האט געשען אמאל דער נביא
ה' דער ערשטער זיידע.

על דעת המקום ועל דעת
הקהל — אין הכסף מיט
מס, מיט די מענטשן
און מיט וויד אלץ. לאָמיר
אינאיינעם זינגען די דער-
הויבנדיקע מעלאָדיע, וועלכע
האנגליש אונדז איבער דער
שועלע פֿון אַ ניי יאָר, מיט
ריינע הערצע- און מיטן בליק
צו אַ ליכטיקן און גליקלעכען
פֿאַרן רעד נאנצער
ענטשטייט.

דער כהן-גדול ענטפערט:
איר האָב נעמאכט א פֿר-
שיותדיקע נאָכפֿאָרשונג און
מיין לעבן און האָב געבען
מחילה ביי נאָם פאר אלץ וואָס
איר מיין און ס'קאָן זיין אַז
יִינער 'ב'האָב צונויפגעטרופן אלע
נאש ברודער, די כהנים, און זיי
גאטשוויין אין נאָמען פֿון
איבערשטן, ווערד זאָל
אנטפלעקן וואָס ער ווייסט און
זיין חבד און דאָס וואָס ער
קאָן מדרה זיין איבער זיינע
אייגענע מעשִׂים, כדי זיי אָנ-

ספר די 70 סנהדרין, וועלכע
האבן געשטאן אין דעם ספר
סדרע וואו וואס איז געווען
דער בכוריסמער זאגן פון
די כהנים, האָט זיך אפגע-
שטעלט און ווי געווענדיק
צום כהן-גדול מיט א עלטע
איינדרעססעלע ווערטער און
דערנאך נאכער עלט איז געווען
גענימט ביז צו סדרען. ער
האָט אים געזאגט: נביה דוד
חשבון און כאראכט דוד
גנוס, "לפני מי אתה עמר"
פאר וועסן דאראפס קומען
און ווי וויסן אז אויך די וועסט
פארלייבן דעם ניווישן מוס
און יושב הרעה, וועסטן פאלן
און שטארבן, אויז אז וועסט
ווייזן די סבה וואס וועט גורם
ווייזן אז ישראל זאָל נישט
באקומען די מלכות אין דעם
פערערעכען טאָג, ווייל די אייגענע
פונעם מאנצן פאלט זענען

הרב הכולל דר. דוד משה
דיווה האָס באקומען און וויד
געווערענע מיט רבנות לכבוד
יאהש השנה תשכ"ו, פון און
נצח מערערע פרעווענלעכקייטן
פון גרויסע יידישע אָרגאַניזאַ
צאָיעס און ס'האלט פון דער
וועלט, בתוכם פון: העד דר.
נחום גאָלדמאַן, פרעזידענט
ונאָמען יידישן וועלטס-קאָנגרעס;
הרבנות האשית פון מדינת
ישראל; י. ל. לוי, דר. ה"ה
יאהש ווין מאָסקווע, רב ז.
ווארהאפט, רעליגיע מיניס-
טער פון מדינת ישראל;
שטארלס דזשאָרדאַן, גענעראל
ידיעקסאָר פון רושיונס דיס-
טריקטיוו סאַפּעס; באָרד
אָפּ ריפּיוטיס אָפּ בריטישן
דזשוינט, דר. געאָרד זייערט,

פרעזידענטס פונעם צענטראל-
ביראָ פֿון די אונגאַרישע יידן;
ד.ר. אַיטווע בענעוואָפּסקי;
י.ב. הַכּוֹל פֿונעם אונגאַרישן
נאָמס; ר.ב. וואַרשױ א.י. נאָ.
טראַנסלאַנדאָ; פ. פּוֹטס. פּרעז.
זידענטס פֿון דער פּערזענלעכע
פֿון די ייִדישע קהלות פֿון
שטאַטס־פּאַרלאַמענט; לאַנדס-
מאַן קאָנפֿערענץ; פּרעזידענט
פֿון דער פּערזענלעכע פֿון די
ייִדישע קהלות פֿון יוגאָסלאַ-
וויע; באָדער אָפּ אַראַביס,
צענטראַל אַראַביאַניאַניע פֿון
דער רעגירונג פֿון אַמעריקע;
אַיג. צוזאַם פּרעזענט, פּרעז-
ידענט פֿון דער פּערזענלעכע
די ייִדישע קהלות פֿון פּוילן;
פּערזענלעכע פֿון די ייִדישע
קוֹלונאַ פֿון דער דייַטשער
רעפּובליק; בויזוי אַיינלעך,
פּרעזידענט פֿון דער פּערזענ-
לעכע פֿון די ייִדישע קהלות
פֿון סלאַוואַקיע א. א.י.

דער הערפאלד האָט דא
אויסגערוּפֿן מיט א קלינגע:
דיקן קול: באַערט דעם
כהן-גדול וואָס נייט א
בית-המקדש!

רעמלס זענען די אַנזשער
ארויסגעגאנגען אים צו בא-
גלייבן.
דער סדר פון דער פּראָ-
צעסיט און זענען פּאַלנער
קער: קורס זענען געגאנגען
צו פרינצ, אַפּשאַסטיקע
דער געז פון שטאט-מלכים
נאָר זיי וועלכע פּומען אַרױס
פון דור העלד און פאר זיי
אלע, זענען געגאנגען
העלדן וועלכע האָבן איינ-
געלאָרן דאָס פּאַלץ, אַרױס
צווייגן יראַת הַכּוֹהֵן (9)
(חסד אורח זמני 9)

פאר אונדזערע ליינער
 אין דער מאָלער דאס-
 קיין נישט קיין פנים
 חדשות. אין פילע ניי-
 סערן האָבן מיר איבער-
 געזען זייערע צייכענונגען
 פונעם יידישן לעבן.
 געבוירן אין סיסעראָפּאָ-
 לער נענטס (רוסלאַנד) אין
 1878 האָט שאול ראסקין
 קינדרייז ארויסגעצויגן א-
 גונג צו מאָלעריי. אין פערצן
 דעמאלט אין ווערט א מאָלער
 „בלויז א פּרעלער“
 און ביי 55 יאָר פרעגט ער
 זיך, אויב איר בין א מאָלער
 — צו בין איר א יידישער
 מאָלער? און אויב איר בין
 א יידישער מאָלער אין וואָס
 באַטייט דער לעצטענס פון
 מיין יידישקייט? „פאר מיר
 נאָך קיין צווייפל נישט,
 יידישע קונסט און דאָ אָדער
 וו ווערט“

יאר פארט ער קיין סימפער-
דראַפּל און ער ארבעט אין
א ליטאָראַפישער דרוקעריי.
קאָן א יאָר צייט קומט ער
נאָך אַין אַרעם ער הייבט
שוין אָן צו פאררובן אביסל
קינסנס. דאָ רעדוועז ער, צום
העשטן מאָל צייכן פאפיר,
צייכן קויל, מאַשעלן, ספּיר
דענסן און קינסזאָלער מיט
לאנגע האַנט. פון אַדעס פאַרמט
ער האַלט קיין אונטלאנד וווּ
ער וואנדערט אלדאס איבער
דייטשלאנד, שווייץ, איטאליע
און פראנקרייך וווּ ער לערנט
און ליינט, „אָן א סימפערס“,
אינסערטירט זיך מיט אלץ...
ער קומט צוריק קיין רוס-
לאנד, יאטעלס זיך צום פאריז
און אין יאָר 1904 פאַרט ער אונטע
קיין אמעריקע, כאטעצט זיך
אין ניו-יאָרק וווּ ער הוינט
בזון היינטיקן סאַט.

דאָרט ארבעט ער אין
פארשרענע ליטאָראפישע
נעטשעסן און ווערט א צייכנער
אין פארשרענע זיטראלס „
זייכנער“, „דרייטן קורס“,
„פרייע ארבעטער שטימע“,
„פרייע נעוועלשאפט“, דאָס
נייט לעבן“, „צוקונפט“,
„ייטש“ און „סאַט“ און צו-
לעצט גייט ער ארויס א בוך
אין יידיש.

בײַ 43 יאָר נאכדעם וואָס
ער קיפט פון א ריווע אין
אזיז ישראָל מיט אן ערד
האנדערטס צייכענונגען א
עטידינג, פארלאָזט ער אַזיז
וואָס ער האט געוואלט זיין

ת ל מ ו ד
ב ב ל י

עַרְב יוֹם-כֶּסֶל

ז. ראיוויריז

א. ז. ראבינוביץ

יום הכפורים, עת תפלת ילה.
הקרייט השמש האחרונות
שגות את הארמזה וצאצאיה,
אויך הקרייט רוחות רעגנות
בכיות מדרי העצים.
הוא עליה ונאלו אוסר: ה
את כלל שלי;
ורנשי אשר געו:ועים תפ
את האם וישתכבו כתפ
קצרה:
— אבינו שבשמים! יר

כל היהודים ועמרים באים
 ויורא ומתפללים, וקס אריל
 הן הבעל-שם-טוב, ויש
 בבית ומשחזק עם ישרה,
 ה לא-כבר קם מחליו.
 הוצא והתפלל, אבל
 גרר אנו ונתן מחדש
 רצון שתישג נחת מכביר את
 כמושאני שבעה נחת מכבי את
 והבש"ש נחת, כל כדו
 זר נושא תפלה זו ועול
 כראש כל מלאכי הרהמים
 הקושרים כתרם להב"ב
 מחלומות שני וישראל

„על חטא שחטאנו“

הזכירה בשל חברו, אשר לו עמל ולכן העלים לה ה'פים מן הספר. מרדכי-ויתן, בן עתה ויהא ויחזק האמת מן שאמרו ונזלה ונאמר בדיון דברו שבו ושמא 'בשינוי' של הגהות לו הורשו על המשל מילות בחרה דהאמצע בין הרשס ותפסס. ושינוי ומוסדרת על אינו מוסר. החרות מרות מ'בות וסגנון ושינוי הגהות, הועילו ובה שנתקבל דרשותיו עולין ומוסרתיים ומעט א'ן מ'ר ירשן אומחיו, אשר לא נגא א'ן אלמין קהלת ש'חמיו דבריו מן הכל עשרה. הכיפה ה'אר

החלית ציבור? שלמה כ"ס
אלקין, נולד בתחילת המ
הש"ל, וביחד עם מרן הכהן
נצח אהלו בצלה. וכשהמ
אל"ה לא היה שם, שיש ע
חו (ש"ה) גינת ורדים? לכל
סיון ח' (ל עניי קאר
נאמן בפרס, "קק חיש" פ
מחר ומחר אוח בארנה עמ
שמיים בעמק נחאקו; בו שונ
וארב עליו ושמעאלי אחר וזה
וקברו בן שלו. ושמעאלי
האר"י? חכר המשוחר
ח' אל התומן? ל"ה דור
שחביב נאמסית או לנ"ה.
ל' חרב? ל' ישיא' חיים פס
מאן האב? דאדיב פס
ל'קוט' מר"ח? כ"ו חות
פוט' של, "נבט דוד" כ'
ל'זנו ש: חת בדרת כו'
ונסורו חר"מ'ה קאדוויני
נכתה הפוטל של ל'זנו דייני
אחר אל נאמסיתני כ'ה נ'
ח"ה"ה אל'רני ויח'ה

ה ש מ י. ("ביביל"). ר' אליעזר
דברי בל המהבדיל ספר קדוש
ויוע, "הדרים" ל המצות ועג
יהם, דברי מוסר ומצות נעלות
ועל ואספן כל חדר בדרו

„על חטא שזמאנו לפניך
בטומאות שפונים ועל חטא
שחטאנו לפניך בטפשות פה“.

[illegible]

עך שלא נוצרתי בראי אל
חייתי בראי, ולא היו זקוקים אל
בעולם, כי אילו הייתי נהני
לאיזו תולדות, משהו או למשהו,
הרי הקב"ה יוצרני, ועשיתי
שנוצתי — כלומר: השגתי חסד
שנוצתי, כדי למא איו שלי
תות כעולם ותקן משהו — כאלו
כי נוצרתי! — כי מזון שאיני
ממלא את תפקידי בחיים, הריני
כאלו לא נוצרתי...

הרב א"י כהנא סוג ו"ל.

אפרים קארו ז"ל סרן ה"בית
סופר" נולד בבקרי טאטע ד'
ספרד. ה' אלפים רמ"ח ונפטר
בצפת ה' יג' ניסן ה'ת"ח. עורך
עמוד הסופים ושלחן ערוך
שופים. הוא סר ד"מ בהרחקת
הספרות וסבב יום השנה נמסן
ועליו נס'א סר ד"מ
למסד ולעשות לאחד ולאחד את
כל תפוצת העולם ועליו נס'א
כל יום יוסף. רבינו יוסף קאר
חי איתו יוסף בפקר המסד לצד
בית המסד ששקרא את שם
הוא (י"מ) בפרוץ יוסף
ואקטור ור"ל סר ד"מ וס'א
לית פנסית לרב ה'ת"ח (י"א)
ואקטור ר"ל סר ד"מ (י"א)
שרה בעקטור וס'א לית
איתו מלחל ישיבה ג'ה אר
ממנה יצא רבינו רבין.

המגיד דרשי רמ"א
בן חורא א"ר הלמיזי רב
ויבא קארן. היה דרש
ביתא שוקר ל מורו היה
כמו שנתא מספר, ש"ת. ה
ש"ק ש"ת חשבונות כלל
כ"ה. ע"ל ורוע ש"ת הא
ב"ר דרשן. י"ב י"ב
בא אלו תוס' לרש"י
קודם א"ר קרא אית
הורשות ורש"י כח
ב"מ לעומר ורש"י
הענין ורש"י ורש"י
מ"ו א"ר חורא ורש"י
נמשך א"ר חורא ורש"י
רש"י כ"ה. א"ר חורא
מקשיבין א"ר חורא
חורא ורש"י כ"ה. א"ר
חורא ורש"י כ"ה. א"ר
חורא ורש"י כ"ה. א"ר

לחם גם "מקום" אותו התמסר למצוה ואי "יאמר להם בני אל" "ואת" מכאן איך יכולים "ב"א למדרגה זו כי מתחלה צריכה להיות תשובה מיראה ואח"כ מאהבה בהדרגה. וע"ז אמר, והקבצו ושמו להם ראש אחד, מוכיח אשר יוכיח להם. והגם כי התשובה ע"י

החובתה תחשב להם כשגגה, כי
 ע"י מיראה הוא. אבל את"ל יעשו
 כפי מהמנהג, ועליו שן הארזי"ל כי
 יהי להם עליו שן הארזי"ל
 וי"ש, "שובה ובו"ל שכלח",
 כיוול שמרן שאלו אפריו אלא אחת
 עושה כשגגה, ויש צורך עוד
 לחשובה מהנהגה, ובאופן שחקו,
 עכשם דברים, (חושע יג ע)
 שהחלו ליקח הדברים, דברי
 הענוות והתאסוף לאפסות מהם
 וכיוול להשיבם אל"ל, וזה יבול
 להיות ע"י, "אשר" לשון האלה
 ותתבררנה אל, "כל" אל הצדק
 ודקרי לו (דוא"ל בסה"ק), כי
 ע"י תתבררנה אל הצדק חובל
 להניע אל, "תשא עון" שישא חובל
 תען לחשובה המצוה כששואת
 ראש, "עון טוב" מאוה: עון
 יהי"ל נקמה טוב.

רעפּיאָג בּכּסּרוּ "שאַרית יעקב".

וירקובוצה". ובספר שו"ת, אמבקה
 מובל" למרן ה"בית יוסף" סימן
 קל"ו מ"בואת ש"א שאל
 האריז"ל ממרן ה"בית יוסף"
 האריז"ל תבר סעלח ערדער.
 כולל דינים ושקטנים על ש"א סיד.
 היה בעל קטן פיוטיו והזכיר
 שמונים לבטל צ"ל הסקודות.
 שיש בהם מקוץ העירורת ל"ת ה"ך.
 ומאוריה השקטנא על ארבעה א"ס.
 בעל, סדר ההירוח"ל כותב עליו
 ה"יה עמוד התיכון לזכמת הקב-
 לית". ולז"ז התנהגותו והתחברות
 פיוטיו לתחזיקים ברמקוטה ובה"ש
 תפחות הנפש הנהו הרבי שבי
 מ"ם ההס.
 ה"ר ב" רבינו יוסף ב"ר ה"ר

1

בבוקר שט

ט, ברכה נאנמה על המאמצים
פה במסורתנו. כה תתן וכה
בראותו. תמשיך להיות מקור
זים הדתיים.
נפים בעופעתה ובהתפתחותה

בכבוד רב
דוד שטיינבערג

וכתב רש"י ו' לא יתן א'
 וסוף הלכות תעב סגנו. ויחזק
 ויזכרוהו יתעב בידו שמים
 חרום מ"ה. והחלחל מוחלת,
 וסוף מחללה בכל יום. והשבונו
 ויבנו תלורת. ויבואו. ויזכרו
 עבד כל, עבד משה. והשבונו
 ויבנו משה ויזכרוהו לשוב אל
 השבט ולשוב לתוקי תורת.
 ועומק חיים בפרוש השבטות
 והחיים ו' לא סגן סם ברכות
 מ"ה בסוף, ע"ה לפרוט ד"ה וסוף
 תלורת"ה (תלחול) ע"ה ב"ה
 מ"ה עין עקוב ויבוא. (שפי'
 ובריו היסוף) ויבנו היסב דביו
 ויבן יאס דבן נאה היסב דביו
 וסוף מ"ה ויבן יקעור ו"ה
 ויבן דל רשון הלכות עקוב סגנו
 ויבן ברכיו ב"ה ו"ה. ויבנה
 ויבן דביו ר"ה יבן אן
 ויבנו לאחריה בריך"ה ויחזקאל
 ויזכרוהו לפרוט ד"ה ויבנה
 ויבן אן קליון להחם עין מ"ה
 ויבן ויבן אן גותן ויזכרו
 ויבנו להחם בריך אקיס"ה ויבן
 מ"ה ל"ה ויבנה עין משה תבין
 משה סכתה"ה

משובה ישראל עד ה' אלגין
כימולת בעוניך" (הוישע יד, כ).

[illegible][illegible]

1

בבוקר שט

ט, ברכה נאנמה על המאמצים
פה במסורתנו. כה תתן וכה
בראתו. תמשיך להיות מקור
זים הדתיים.
נפים בעופעתה ובהתפתחותה

בכבוד רב
דוד שטיינבערג